

# Rizikové chování dětí a jeho právní dopady

Příručka učitele



Martina Jindrová

U Č E B N Í   T E X T Y



# **RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ A JEHO PRÁVNÍ DOPADY**

PŘÍRUČKA UČITELE

Univerzita Karlova  
1. lékařská fakulta v Praze  
a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze  
Klinika adiktologie



# **RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ A JEHO PRÁVNÍ DOPADY**

PŘÍRUČKA UČITELE

**Autor**  
Martina Jindrová

*Recenzenti:*

PhDr. Lenka Skácelová

Mgr. Helena Fialová

**RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ A JEHO PRÁVNÍ DOPADY  
PŘÍRUČKA UČITELE**

*Autor:* Martina Jindrová

Vydala Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, Apolinářská 4, Praha 2, ve vydavatelství TOGGA, spol. s r. o., Volutová 2524, Praha 5.

© Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie 1. LF a VFN v Praze, 2012

© TOGGA, 2012

Jazyková korektura: Světlana Pavlíková

Koncept obálky: Hana Valíhrová

Typografie a sazba z písma Baskerville a John Sans: Dušan Neumahr

Tisk: Tiskárna Protisk, s. r. o., České Budějovice

Vydání první, Praha 2012

ISBN 978-80-87258-59-0

**NEPRODEJNÉ!**

Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její části nesmějí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu vydavatele.

# Obsah

<i>Úvod</i>		9
<b>1</b>	<b>VĚK DÍTĚTE</b>	<b>11</b>
1.1	Věk dítěte jako oběti trestného činu	11
1.2	Věk dítěte jako pachatele trestného činu	12
1.3	Věk dítěte jako pachatele přestupku	14
<b>2</b>	<b>OZNAMOVÁNÍ</b>	<b>17</b>
2.1	Oznamování trestných činů	18
2.1.1	Presumpce nevinny	19
2.2	Oznamovací povinnost z hlediska trestního zákoníku	19
2.3	Oznamování přestupků	20
2.3.1	Oznámení přestupku Policii ČR	20
2.3.2	Oznámení přestupku Městské (obecní) policii	21
2.3.3	Oznámení přestupku správnímu orgánu – komisi k projednávání přestupků	21
2.4	Oznamovací povinnost k OSPOD	22
<b>3</b>	<b>PŘÍRUČKA PRO UČITELE ANEB CO KDYBY...</b>	<b>25</b>
3.1	Co kdyby se ve škole stala krádež?	26
3.1.1	Krádež jako přestupek	26
3.1.2	Krádež jako trestný čin	27
3.2	Co kdyby došlo k poškození školního majetku (vandalismus)?	30
3.2.1	Poškození nejen školního majetku – přestupek	30
3.2.2	Poškození nejen školního majetku – trestný čin	30
3.2.3	Sprejování, pomalování a popsání cizí věci barvou	31

<b>3.3</b>	<b>Co kdyby ve škole byla šikana?</b>	<b>32</b>
<b>3.4</b>	<b>Co kdyby ve škole byla kyberšikana?</b>	<b>33</b>
3.4.1	Kyberšikana mezi žáky	35
3.4.2	Kyberšikana učitele	35
<b>3.5</b>	<b>Co kdyby se ve škole stal úraz nebo zranění?</b>	<b>37</b>
3.5.1	Úraz bez cizího zavinění	37
3.5.2	Úraz nebo zranění způsobené jinou osobou	37
<b>3.6</b>	<b>Co kdyby ve škole byly návykové látky?</b>	<b>38</b>
<b>3.7</b>	<b>Co kdyby ve škole byly drogy?</b>	<b>39</b>
3.7.1	Žák ve škole užívá drogy	40
3.7.2	Žák má ve škole u sebe drogy	41
3.7.3	Žák nabízí ostatním žákům drogy	42
3.7.4	Cizí osoba nabízí žákům drogy před školou (v blízkosti školy)	44
<b>3.8</b>	<b>Co kdyby žák měl u sebe ve škole tabákové výrobky?</b>	<b>45</b>
3.8.1	Žák kouří tabákové výrobky ve škole (prostorách školy)	45
3.8.2	Žák kouří tabákové výrobky mimo prostory školy	46
3.8.3	Žák nabízí ostatním žákům tabákové výrobky	48
<b>3.9</b>	<b>Co kdyby žák měl u sebe ve škole alkohol?</b>	<b>49</b>
3.9.1	Žák ve škole požívá alkohol	50
3.9.2	Žák nabízí ve škole ostatním žákům alkohol	50
<b>3.10</b>	<b>Co kdybych měl/a podezření, že v rodině žáka není něco v pořádku?</b>	<b>51</b>
3.10.1	Zanedbávání školní docházky (záškoláctví)	51
3.10.2	Ohrožování výchovy dítěte	53
3.10.3	Závislost na počítačových hrách (gambling, netolismus)	54
3.10.4	Týrání svěřené osoby a domácí násilí	56
3.10.5	Pohlavní zneužití dítěte	57
3.10.6	Výroba dětské pornografie	59
3.10.7	Negativní působení sekt	61
3.10.8	Poruchy příjmu potravy	62
3.10.9	Homofobie	63



## Obsah

<b>3.11</b>	<b>Co kdyby došlo ve škole k projevům extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu?</b>	<b>63</b>
<b>3.12</b>	<b>Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě</b>	<b>66</b>
3.12.1	Rizikové sporty	66
3.12.2	Rizikové chování v dopravě	67
	<i>Žávěr</i>	<b>69</b>
	<i>Literatura</i>	<b>71</b>
	<i>Seznam zkratek</i>	<b>73</b>
	<i>Seznam příloh</i>	<b>75</b>

**Publikace vznikla a byla vydána pod odbornou záštitou a koordinací:**

Kliniky adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze



Klinika adiktologie

**Díky finanční podpoře:**

projektu Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů  
pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni  
CZ.1.07/1.3.00/08.0205 ESF OP VK



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání  
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky  
a je spolufinancován z institucionální podpory na rozvoj výzkumné organizace, PRVOUK-P03/LF1/9.

## Úvod

Učitelé, školní metodici prevence, výchovní poradci a další pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci ve školství mnohdy nevědí, co mají přesně udělat, když nastanou nestandardní rizikové situace ve škole. Školní metodici prevence (ŠMP) mají sice vypracovaný Minimální preventivní program (MPP) a také krizový plán (KP) a řídí se řadou metodik a doporučení z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) na řešení rizikového chování dětí (dříve používán termín sociálně patologické jevy), ale bohužel někdy to nestačí.

„Pod pojmem rizikové chování rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost (Miovský & Zapletalová, 2006), a tímto pojmem nahrazujeme doposud používaný termín sociálně patologické jevy.“<sup>1</sup>

V dnešním světě, přehlceném informacemi, se jen ztěžka hledají ty správné a zaručeně dobré. Čtení dlouhých textů s návodem jak řešit šikanu, majetkovou trestnou činnost, vandalismus, extremismus a rasismus, poruchy příjmu potravy, kyberšikanu atd. se může jevit jako zdlouhavé a někdy i zbytečné, protože „u nás na škole to přece není“. Dovolím si tvrdit, že rizikové chování je na každé škole. A je jen na nás, jak jsme na jeho zvládnutí preventivně připraveni. Když už se riziko ve škole objeví, je na čtení metodiky a knih s návodem větší nou pozdě a situace se řeší tak, jak leží a běží.

Rozhodla jsem se vytvořit příručku pro učitele, ve které se budu věnovat problematice dítěte a jeho postavení v systému trestního a přestupkového práva. Zabývám se zde rizikovým chováním dítěte a jeho důsledky v právním systému a propojuji další zákony vztahující se k dětem – zejména zákon o rodině, o sociálně-právní ochraně dětí, školský zákon a další.

Cílem zpracovaného textu je vytvoření „Příručky pro učitele“, která propojuje trestní, přestupkové, rodinné, sociální a školské právo tak, aby dávala pro učitele ucelený a jasný obraz postavení dítěte a žáka z pohledu celého právního systému. Vytvořená příručka pro učitele může sloužit jako stručný a přehledný návod.

---

1 MIOVSKÝ, M., SKÁČELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P., Primární prevence rizikového chování ve školství. Praha: Togga 2010, s. 23.

Následující text příručky pro učitele neobsahuje zaručeně fungující postupy na řešení rizikového chování, nabízí pouze pohled na věc z trestně právního hlediska a poukazuje i na důsledky neřešení rizikových situací. **Uvedené možnosti postupů při zjištění rizikového chování mají pouze doporučující charakter.**

*Martina Jindrová*

# 1 VĚK DÍTĚTE

Obecně rozlišujeme osoby zletilé a nezletilé. Existuje různý výklad věku osob v různých zákonech. Občanský zákoník<sup>1</sup> považuje za osoby zletilé (způsobilé k právním úkonům v plném rozsahu) všechny osoby starší 18 let.

Trestní zákoník<sup>2</sup> definuje v §126 pojem dítě: „Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.“

## 1.1 Věk dítěte jako oběti trestného činu

Dítě je uváděno v mnoha názvech trestných činů, a tak je důležité si uvědomit, že se v těchto případech rozumí **osoba mladší 18 let**. Pro představu uvádím některé z trestných činů, kterých se to týká: např. §192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, §193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, §195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby, §201 Ohrožování výchovy dítěte, §204 Podání alkoholu dítěti a další trestné činy, v jejichž názvu je uvedeno dítě nebo v popisu skutkové podstaty je uvedeno, že se pachatel jednání dopustí na dítěti.

U trestného činu Pohlavní zneužití dle §187 trestního zákoníku je věk dítěte upřesněn: „Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let, nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán na jeden rok až osm let.“<sup>3</sup> Podle nového rozdělení trestných činů (na přečiny a zločiny), trestný čin již je zločinem, neboť horní sazba odnětí svobody je nad pět let.<sup>4</sup>

U trestného činu opuštění dítěte nebo svěřené osoby §195 trestního zákoníku (dále jen TZ) je hranice věku dítěte ještě více snížena, v odst. 2 je stanovena vyšší sazba odnětí svobody, pokud se dopustí pachatel tohoto jednání na dítěti mladším 3 let.<sup>5</sup>

---

1 §8 zákona č. 40/1964 Sb., v platném znění – občanský zákoník.

2 Zákon č. 40/2009 Sb., v platném znění – trestní zákoník.

3 §187 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění.

4 §14 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění.

5 §195 odst. 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění.

Jestliže dítě vystupuje v trestním řízení jako poškozený (oběť), je šetření vedeno takovým způsobem, aby co nejméně zasahovalo do psychiky dítěte. Snahou je nevyvolávat u dítěte opětovně negativní emoce. Výsledky a šetření vedou kriminalisté a vyšetřovatelé specializovaní na problematiku trestné činnosti páchané na dětech a mládeži.

## 1.2 Věk dítěte jako pachatele trestného činu

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSM)<sup>6</sup> vymezuje nejpřesněji pojmy o dětech, mládeži, nezletilých, mladistvých; v §2 se uvádí, že:

**Mládeží** se rozumí děti a mladiství.

**Dítětem** je dítě (nezletilý) **0–14 let**; spáchá **čin jinak trestný** (nejde o trestný čin, protože dítě nezletilé není do 15 let trestně odpovědné, a proto nemůže spáchat trestný čin).

**Mladistvým** je osoba **15–18 let**; spáchá **provinění** (název pro trestný čin podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

Protiprávním činem podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže se rozumí provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný.<sup>7</sup>

Na věku pachatele záleží. V případě dítěte mladšího 15 let se nejedná o trestný čin, neboť osoba není trestně odpovědná. V §25 trestního zákoníku se uvádí: „Kdo v době spáchání činu nedovršil 15-tý rok svého věku, není trestně odpovědný.“ Osoba mladší 15 let se tedy nedopouští trestného činu, ale činu jinak trestného.

Když spáchá **čin jinak trestný** (trestný čin) osoba mladší 15 let, můžeme nabýt dojem, že tento nezletilý pachatel není nijak potrestán. Věc policejní orgán (příslušník Policie ČR) tzv. odloží, to znamená, že se ukončí šetření podle ustanovení §159a odst. 2 trestního řádu,<sup>8</sup> kdy státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání odloží usnesením věc, je-li trestní stíhání nepřijatelné podle §11 odst. 1 trestního řádu. V §11 trestního řádu jsou uvedeny případy, kdy trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno: v písm. d) jde-li o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná. Jedná se však také o další případy, kdy je např. stíhání promlčeno, byla nařízena amnestie, nebo ten, proti komu se stíhání vede, zemřel atp.

Z předchozích vět můžeme mít pocit, že se tedy nezletilému do 15 let nic nestane. Není tomu tak, i v těchto případech dochází k projednávání případu u soudu. Věc se předává soudu pro mládež a těmto nezletilcům může být ulo-

6 Zákon č. 218/2003 Sb., v platném znění.

7 §2 odst. 2 písm. a) zákon č. 218/2003 Sb., v platném znění.

8 Zákon č. 141/1961 Sb., v platném znění.

ženo výchovné opatření dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, nebo může být podle tohoto zákona na návrh soudu pro mládež jejich potrestání svěřeno zákonným zástupcům, škole nebo školskému zařízení.<sup>9</sup>

Pro představu uvádím, jaká **opatření** mohou být nezletilcům podle §93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSM) uložena:

- ◆ **Výchovná povinnost** – soud pro mládež stanoví povinnost bydlet s rodiči, zaplatit ve splátkách přiměřenou finanční částku, vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost, usilovat o vyrovnání s poškozeným, nahradit škodu, podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu atp.<sup>10</sup>
- ◆ **Výchovné omezení** – soud pro mládež zakáže navštěvovat určité akce nebo zařízení, zakáže styk s určitými osobami, stanoví povinnost nezdržovat se na určitém místě, neužívat návykové látky, neúčastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních a hracích automatech a další, týkající se zejména změn místa pobytu a změn zaměstnání.<sup>11</sup>
- ◆ **Napomenutí s výstrahou** – soud pro mládež za přítomnosti zákonného zástupce důrazně vytkne protiprávnost jeho činu a upozorní na konkrétní důsledky.<sup>12</sup>
- ◆ **Zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče.**
- ◆ **Dohled probačního úředníka** – rozumí se tím pravidelné sledování chování nezletilého v rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něho. Má stanoveny také povinnosti spolupracovat, dostavovat se na schůzky, informovat o pobytu, dodržování výchovných omezení nebo povinností dle vytvořeného probačního plánu a nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí.<sup>13</sup>
- ◆ **Ochranná výchova** – pouze dětem 12–15 let, které spáchaly čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložit výjimečný trest (odnětí svobody na 20 až 30 let nebo doživotí §54 trestního zákoníku).<sup>14</sup>

---

9 §93 s ohledem na §18, 19 a 20 zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., v platném znění.

10 Podrobně §18 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.

11 Podrobně §19 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.

12 Podrobně §20 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.

13 Podrobně §16, 17 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.

14 Podrobně o ochranné výchově §22 a 23 zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., v platném znění.

- ◆ **Ochranné léčení** – ukládá se dítěti mladšímu 15 let na základě výsledků předchozího vyšetření duševního stavu dítěte, jestliže spáchalo čin jinak trestný ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti se zneužíváním takové látky, přičemž jeho pobyt na svobodě bez uložení ochranného léčení je nebezpečný.<sup>15</sup>

Spáchá-li **provinění** (trestný čin dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže) mladistvý, tedy osoba starší 15 a mladší 18 let, vztahují se na něj příslušná ustanovení trestního zákoníku, trestního řádu i zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Mladistvému může být soudem pro mládež, kromě již výše vyjmenovaných výchovných opatření, uloženo také **ochranné opatření** (§ 21–23 zákona o soudnictví ve věcech mládeže) nebo **trestní opatření** (§ 24–35 zákona o soudnictví ve věcech mládeže), přičemž mladistvý už může jít do výkonu trestu odnětí svobody.

### 1.3 Věk dítěte jako pachatele přestupku

V § 5 přestupkového zákona<sup>16</sup> se uvádí, že „za přestupek není odpovědný, kdo v době jeho spáchání nedovršil **patnáctý rok** svého věku“.

Když se např. přestupku proti majetku dle § 50 přestupkového zákona dopustí osoba mladší 15 let, není možné takový přestupek u přestupkové komise projednat.

Pokud dojde k oznámení takového přestupku na přestupkovou komisi, jednání se nezahajuje a věc je hned odložena podle § 66 přestupkového zákona. „Správní orgán, aniž řízení zahájí, věc odloží, jestliže osoba podezřelá z přestupku – písm. b) v době spáchání přestupku nedovršila patnáctý rok svého věku nebo trpěla duševní poruchou, pro niž nemohla rozpoznat, že svým jednáním porušuje nebo ohrožuje zájem chráněný zákonem, nebo ovládat své jednání.“<sup>17</sup>

Je možné přestupkové jednání oznámit Policii ČR, která provede zadokumentování případu a poté rozhodne buď o odložení věci, neboť takový přestupek spáchaný osobou mladší 15 let nelze projednat,<sup>18</sup> nebo věc odešle přestupkové komisi příslušného obecního úřadu nebo úřadu městské části k odložení. Oznámit přestupek lze také Městské (obecní) policii, která však případ nemůže šetřit, ale pouze oznamovat správnímu orgánu. Policie ČR a Městská

15 Podrobnosti viz § 93 odst. 4, 5 a § 95a zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.

16 Zákon č. 200/1990 Sb., v platném znění – zákon o přestupcích.

17 § 66 odst. 1 zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., v platném znění.

18 § 58 odst. 3 písm. b) zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., v platném znění.



police vyrozumívá o spáchání přestupku orgán sociálně-právní ochrany dětí – OSPOD.

Mladistvým pachatelům přestupků (15–18 let) už hrozí pokuta, jelikož jsou za své jednání zodpovědní. Pokuta ale nebude tak vysoká, jaká je uváděna u jednotlivých přestupků, protože přestupkový zákon pamatuje na zvláštní ustanovení o mladistvých a při posuzování přestupku přihlíží ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži.<sup>19</sup> Horní hranice pokuty u mladistvých se snižuje na polovinu, přičemž nesmí být vyšší než 2 000 Kč (např. u přestupku proti majetku dle §50 přestupkového zákona dostane mladistvý při ústním projednávání přestupku u přestupkové komise namísto poloviny z 15 000 Kč jen 2 000 Kč). Pokutu mladistvý, na rozdíl od nezletilého, dostat může. Když mladistvý pokutu dostane, musí ji zaplatit, jinak hrozí soudní vymáhání.

U pokuty vystavené mladistvému, kterou na místě nezaplatí a převezme tzv. blok na pokutu na místě nezaplacenou, se často stane, že tento doklad (složenku) zahodí a doma nic neřekne. Tyto pokuty se, bohužel, nesmazávají a dluh na pokutě narůstá a po letech může dojít na vymáhání a případně až na exekuci.

---

<sup>19</sup> §19 přestupkového zákona č. 200/1990 Sb., v platném znění.



## 2 OZNAMOVÁNÍ

Oznámení Policii ČR o porušení přestupkového zákona nebo trestního zákonníku může podat škola prostřednictvím ředitele či jiné pověřené osoby. V takových případech vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na **vyrozmění do jednoho měsíce od podání oznámení**.<sup>1</sup>

Jsou i situace, kdy oznámení nemusí podávat škola sama. Může doporučit zákonnému zástupci dítěte, aby věc nahlásil. V těchto případech už nemá škola možnost zpětné vazby. Pokud je špatná komunikace s rodiči, nedozví se, zda oznámení podali a jak šetření dopadlo.

Pokud by škola chtěla využít rizikové situace ve svůj prospěch, lze tuto negativní věc pojmout i tak, že: ano, my tady sice máme přestupek nebo trestný čin, ale naše škola „se netváří, jako by se nic nestalo“, naše škola to řeší a využívá veškerých možností, které má a oznamuje případy Policii ČR, komisi k projednávání přestupků a orgánům sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Navíc škola tím dodržuje povinnosti dané školám a školským zařízeními dle § 10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí<sup>2</sup> – viz text v kapitole 2.4 níže.

Při oznamování a zjišťování informací k jednotlivým druhům rizikového chování mějme vždy na paměti pojem: *presumpce nevinny* (blíže viz kapitola 2.1.1), jedná se o pojem z trestního řízení, jehož principem je: „Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“<sup>3</sup>

---

1 § 158 odst. 2 trestního řádu – zákon č. 141/1961 Sb., v platném znění při oznamování trestných činů, § 58 odst. 4 zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., v platném znění.

2 Zákon č. 359/1999 Sb., v platném znění – o sociálně-právní ochraně dětí.

3 <http://business.center.cz/business/pojmy/p1157-presumpce-neviny.aspx>, přesné znění je v § 2 odst. 2 trestního řádu – zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

## 2.1 Oznamování trestných činů

Oznámení o podezření, že byl spáchán trestný čin, může podat každý. I dítě se může dostavit na služebnu Policie České republiky nebo Městské (obecní) policie samo, bez doprovodu, a podat oznámení. „Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin je **povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán**. Přitom je povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a **pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních.**“<sup>4</sup>

Pokud chceme být vyrozuměni, jak se ve věci postupuje, nebo kam byla věc předána, je nutné o to požádat. Vyrozumění od Policie ČR nám v takovém případě přijde pouze jedenkrát, a to do uplynutí jednoho měsíce od oznámení. Může se stát, že nás policejní orgán vyrozumí o tom, že věc je ještě v šetření a zatím nebyla uzavřena. Další vyrozumění v případě déle trvajících šetření už oznamovatel zpravidla neobdrží.

Když oznamujeme Policii ČR podezření ze spáchání trestného činu, a je nám sděleno, že teď nemohou přijet, že nemohou takové oznámení přijmout, ať se obrátíme jinam, že to není trestným činem, nebo že se jedná o občansko-právní spor, který policie neřeší, musíme vědět, že se nemáme nechat odbýt. V těchto případech se řídíme tím, co říká trestní řád § 158 odst. 4, viz odst. 1 textu Oznamování trestných činů:

„Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán...“ Takže když policejní orgán nepřijme, je možno napsat písemné oznámení státnímu zástupci – na příslušné státní zastupitelství. Věřte, že pokud v poznámce napíšete, že oznamujete věc písemně, jelikož policejní orgán nechtěl toto oznámení přijmout, určitě se začnou takovým oznámením zabývat nejen policisté příslušného obvodního oddělení, kterým bude případ státním zástupcem vykonávajícím dozor postoupen k prověřování, ale začnou se o postup policistů zajímat i jejich kontrolní orgány.

Existují kontrolní mechanismy na Policii ČR. Zákon o Policii České republiky<sup>5</sup> hovoří v § 97 o tom, že:

„odst. 1) Každý může upozornit na:

a) nedostatky v činnosti policejního útvaru, policisty nebo zaměstnance policie,

b) na skutečnost, že se policista nebo zaměstnanec policie dopustil jednání, které naplňuje znaky trestného činu, správního deliktu nebo kázeňského přestupku.

---

4 § 158 odst. 2 trestního řádu – zákon č. 141/1961 Sb., v platném znění.

5 Zákon č. 273/2008 Sb., v platném znění.

odst. 2) Policista nebo útvar policie musí upozornění přijmout. Policie do 30 dnů ode dne přijetí upozornění vyrozumí toho, kdo jej učinil, o přijatých opatřeních, pokud o toto vyrozumění osoba požádá. Oznámení protiprávního jednání podle trestního řádu tímto není dotčeno.“

Dozví-li se strážník městské nebo obecní policie o podezření ze spáchání trestného činu, musí bez zbytečného odkladu věc oznámit Policii ČR. Strážník MP není oprávněn konat šetření a jakékoliv další úkony v trestním řízení. Městská policie oznámení o trestném činu přijme, zajistí místo činu, či pachatele, případně poskytne první pomoc zraněným osobám na místě a součinnost při pátrání po pachatelích. Avšak ihned věc týkající se podezření ze spáchání trestného činu předává Policii ČR k dalšímu opatření a šetření.<sup>6</sup>

### 2.1.1 Presumpce nevinny

V trestním právu platí presumpce nevinny (pojem byl již zmíněn na konci kapitoly 2). Na všechny osoby, proti nimž se vede trestní řízení, se hledí, jako by byly nevinné, dokud není jejich vina vyslovena odsuzujícím rozsudkem, tedy do té doby, než o vině rozhodne soud.<sup>7</sup> Rozhodnutí soudu musí být pravomocné, nabytí právní moci se zpravidla na rozsudku vyznačuje.

„Současně je nutno připomenout, že i pro děti a mládež v plné míře platí presumpce nevinny, jakož i striktní ochrana jejich práv včetně práva na obhajobu a práva odepřít výpověď na jedné straně a dodržování povinností včetně státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti na straně druhé. Není snad ani nutné připomínat, že dítě nemůže a nesmí být ani slovně v souvislosti s výsledkem napadáno nebo jinak sankcionováno. Pokud by bylo dítě předvedeno ze školy, je nutné, aby už i po cestě byl přítomen pedagog či jiná osoba k tomuto určená.“<sup>8</sup>

## 2.2 Oznamovací povinnost z hlediska trestního zákoníku

Je třeba pamatovat na zákonem stanovenou oznamovací povinnost o spáchání některých trestných činů. Jedná se o oznamovací povinnost a povinnost překažit páchaní takového trestného činu.<sup>9</sup>

V případě, že se hodnověrným způsobem dozvíme, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin vyjmenovaný v §367 trestního zákoníku (zejména Loupeže

---

6 Viz §10 zákona o obecní policii č. 553/1991 Sb., v platném znění.

7 Přesné znění viz kapitola 2 nebo §2 odst. 2 trestního řádu – zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

8 Informace MŠMT o spolupráci předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č. j. 25 884/20003-24.

9 §367 Nepřekažení trestného činu a §368 Neoznámení trestného činu dle zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění.

§ 173, Znásilnění § 185, Pohlavního zneužití § 187, Zneužití dítěte k výrobě pornografie § 193, Týrání svěřené osoby § 198, Nedovolené nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy § 283, Přijetí úplatku § 331, Podplacení § 332 a dalších) a neprovedeme oznámení, budeme potrestáni odnětím svobody až na 3 léta.

Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin vyjmenovaný v § 368 trestního zákoníku (zejména se jedná o trestný čin Zneužití dítěte k výrobě pornografie § 193, Týrání svěřené osoby § 198, Přijetí úplatku § 331, Podplacení § 332 a dalších), a tento trestný čin neoznámí, bude potrestán odnětím svobody až na 3 léta.

Tento trest hrozí každému, tedy nejen učiteli. Zde uvádím pouze názvy těch trestných činů, se kterými se učitel může setkat nejčastěji. Podrobný výpis všech trestných činů zde uvedených a znění obou ustanovení viz *příloha č. 1*, kde je také napsáno, co udělat, jak překazit, komu oznámit, abychom nebyli potrestáni.

## 2.3 Oznamování přestupků

Podezření ze spáchání přestupku můžeme oznámit na Policii ČR, na Městskou (obecní) policii nebo na přestupkové komisi (správnímu orgánu) příslušného obecního úřadu (v Brně Úřadu městské části).

### 2.3.1 Oznámení přestupku Policii ČR

Policie ČR přijímá oznámení o přestupku a má oprávnění některé přestupky řešit na základě příslušných ustanovení v přestupkovém zákoně, a to přímo na místě uložením blokové pokuty.<sup>10</sup>

Přestupky, které Policie ČR není věcně příslušná (kompetentní) řešit a projednávat, projednávají přestupkové komise (správní orgán), kterým tyto přestupky policie oznamuje. Před oznámením přestupku komisi k projednávání přestupků učiní orgán policie nezbytná šetření ke zjištění osoby podezřelé z přestupku a k zajištění důkazních prostředků důležitých pro pozdější dokazování před správním orgánem.<sup>11</sup> Policie ČR je oprávněna dle zákona o Policii ČR rovněž získávat informace v souvislosti s odhalováním přestupku. Policista je oprávněn provádět ohledání místa přestupku, ohledání věcí majících vztah ke spáchání přestupku a v souvislosti s tím zajišťovat stopy.<sup>12</sup>

---

10 § 86 zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., v platném znění.

11 § 58 zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., v platném znění.

12 § 67 odst. 2 zákona o Policii ČR č. 273/2008 Sb., v platném znění.

### 2.3.2 Oznámení přestupku Městské (obecní) policii

Městská nebo obecní policie se řídí zákonem o obecní policii č. 553/1991 Sb. a při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku plní úkoly dle §2 tohoto zákona, kde je mimo jiné stanoveno: „písm. h) odhaluje přestupky a jiné správní delikty, jejichž projednávání je v působnosti obce“.

Strážník Městské nebo obecní policie je povinen přijmout oznámení navštěvující tomu, že byl spáchán přestupek nebo správní delikt, ovšem může projednávat pouze některé vybrané přestupky uvedené v §86 přestupkového zákona a to na místě uložením blokové pokuty.

Ostatní přestupky a správní delikty musí oznamovat příslušným správním orgánům k projednání dle ustanovení §10 zákona o obecní policii.

### 2.3.3 Oznámení přestupku správnímu orgánu – komisi k projednávání přestupků

V úřední dny přijímají úředníci ústní oznámení občanů, oznámení lze podat také písemnou formou. Přestupky se projednávají z úřední povinnosti, správní orgán zahájí řízení, jsou-li k tomu dány důvody.<sup>13</sup> Některá řízení se zahajují pouze na návrh osoby, která je jednáním přímo postižena, to jsou tzv. návrhové přestupky uvedené v §68 přestupkového zákona.

Kromě přestupků a trestných činů, o kterých jsem se zmiňovala výše, existují ještě správní delikty. Správním deliktem je takové porušení zákona, které nelze zařadit pod přestupek ani pod trestný čin, většinou je v zákoně přímo jako správní delikt označeno. Příslušnost k projednávání přestupků a správních deliktů stanovuje zákon, přestupky řeší komise k projednávání přestupků (správní orgán). Komise k projednávání přestupků mají různá sídla, dle úřadu, který je kompetentní k projednání přestupku.

Přestupky a správní delikty nejsou uvedeny pouze v jednom (přestupkovém) zákoně, ale jsou uváděny i v jiných zákonech, než je zákon přestupkový (např. v zákoně o provozu na pozemních komunikacích,<sup>14</sup> v zákoně o elektronických komunikacích,<sup>15</sup> v tabákovém zákoně,<sup>16</sup> v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí<sup>17</sup> a v mnoha dalších zákonech).

V tom je rozdíl od trestných činů, které jsou uvedené pouze a jenom v trestním zákoníku a nikde jinde. Jen jednání v trestním zákoníku uvedené může být trestným činem.

---

13 §67 zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., v platném znění.

14 §125c, §125d, §125e zákona č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

15 §119 zákona č. 127/2005 Sb.

16 Zákon č. 379/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

17 Zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

## 2.4 Oznamovací povinnost k OSPOD

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1991 Sb. ukládá v § 10 povinnosti. Když se dozvíme o dětech, na které se vztahuje sociálně-právní ochrana, musíme vyrozumět OSPOD. Výpis znění § 10 odst. 4:

„Státní orgány, pověřené osoby, **školy, školská zařízení** a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti **jsou povinny oznámit** obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, **že jde o děti uvedené v § 6 odst. 1, a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví.** (...) Při plnění povinností podle věty první a druhé se nelze dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.“

Jedná se o děti uvedené v § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kdy zejména pro školy a školská zařízení budou důležitá skoro všechna ustanovení, ale zejména zvýrazněná:

„§ 6

(1) Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na **děti,**

a) **jejichž rodiče**

1. zemřeli,

2. **neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,** nebo

3. **nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;**

b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy;

c) které **vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku,** nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, **požívají alkohol nebo návykové látky,** žijí se prostitutací, **spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;**

d) které se **opakovaně dopouští útěků od rodičů** nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

e) **na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezřelí ze spáchání takového činu;**

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které **jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu** dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

**pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.**



(2) Jinými fyzickými nebo právníckými osobami odpovědnými za výchovu dítěte se pro účely tohoto zákona rozumí osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu (dále jen „osoby odpovědné za výchovu dítěte“).“

Nesplněním této výše uvedené oznamovací povinnosti k OSPOD se škola dopouští správního deliktu dle §59k zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a hrozí pokuta 50 000 Kč:

„§59k

(1) Právnícká nebo podnikající fyzická osoba jako pověřená osoba nebo jako **škola, školské zařízení** nebo zdravotnické zařízení anebo jiné zařízení určené pro děti se dopustí správního deliktu tím, že nesplní povinnost podle § 10 odst. 4 bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, **že se dověděli o dítěti uvedeném v § 6 odst. 1, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana.**

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50 000 Kč.“

Z uvedeného textu vyplývá, že školy, pedagogové, mají povinnost oznamovat na OSPOD, že mají ve své škole, třídě nebo skupině děti, které opakovaně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití, jsou pachateli nebo naopak obětí trestného činu, nechodí do školy a další. OSPOD se oznamuje už jen podezření, že na dítěti byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu atp. – viz výše znění § 6 o sociálně-právní ochraně dětí.



### 3 PŘÍRUČKA PRO UČITELE ANEB CO KDYBY...

Příručka pro učitele, školní metodiky prevence (ŠMP), výchovné poradce a další pedagogické pracovníky je vytvořena tak, aby poskytla stručný návod, co udělat, kdyby...

Jedná se o přehled situací, se kterými se mohou učitelé ve škole setkat. Jsou popsány zejména situace z oblasti kriminality, páchání trestné činnosti ve škole, páchání přestupků ve škole, porušení jiných zákonů v prostorách školy a jejím okolí.

Příručka pro učitele si klade za cíl zejména seznámit pedagogy se situacemi, které jsou kriminálními činy, spočívajícími v porušení trestního nebo přestupkového práva. Učitelé se dozvědí, jak postupovat v případech, kdyby se stala např. krádež ve třídě nebo jinde v prostorách školy. Manuál učitele seznámí s jednotlivými kroky a vysvětlí, proč je důležité postupovat právě tímto způsobem. Je zohledněn jednak postup policie při vyšetřování protizákonné činnosti, jednak postup učitelů s využitím zákonů, vyhlášek, metodických pokynů, které jsou povinni oni sami dodržovat.

Důraz je kladen také na prevenci! Předcházení situacím, které jsou kriminální a závadové je určitě lepší, než hledání řešení poté, když k něčemu dojde. Někdy prostě nelze zabránit tomu, aby se situace vůbec nestala. Důležité je zabránit jejímu opakování! Měli bychom vědět, jak postupovat, aby špatné řešení nenapáchalo víc škody než užitku. Mnohdy právě správné a důrazné vyřešení problému je tou nejlepší prevencí!

Příručka „Co kdyby...“ nejen popisuje situaci, ale zároveň seznamuje s kompetencemi a postupem policie, orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dalších institucí.

Ideální by bylo, kdybychom díky příručce pro učitele byli schopni předcházet kriminálním, problémovým – rizikovým situacím nebo kdybychom je byli schopni zachytit v počátku tak, aby řešení bylo opravdu účinné.

## 3.1 Co kdyby se ve škole stala krádež?

Lze říci, že s krádeží ve škole se setkáváme poměrně často. Pokud se setkáme s krádeží věcí, kdy nám žák nahlašuje, že mu někdo něco vzal: Mějme na paměti i to, že žák mohl jednoduše zapomenout, kam si věci dal, nebo někdo ze spolužáků jeho věci vzal v dobrém úmyslu, aby je někdo jiný neodcizil a odevzdal paní učitelce (řediteli), nebo věci žákovi někdo z legrace schoval a další podobné omyly, se kterými se učitelé zajisté často setkávají.

Když jsou vyloučeny tyto možnosti, setkáváme se opravdu s krádeží, kterou je možno kvalifikovat jako přestupek nebo jako trestný čin.

### 3.1.1 Krádež jako přestupek

Přestupkem je krádež věcí v hodnotě do 5 000 Kč, jedná se o přestupek proti majetku uvedený v § 50 přestupkového zákona č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, výpis:

#### „§ 50 Přestupky proti majetku

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,

b) úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby,

c) úmyslně ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přestupkem spáchaným jinou osobou,

nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 15 000 Kč.“

Když se přestupku proti majetku dopustí osoba mladší 15 let, už víme, že není možné takový přestupek projednat u přestupkové komise, takže bude odložen. Ale to neznamená, že by se to nemělo řešit!

Takový přestupek lze určitě projednat v rámci školy; když se stal v době pobytu žáka ve škole nebo školském zařízení, jednoznačně jde o porušení školního řádu (ale musí být toto jednání ve školním řádu stanoveno a popsáno včetně sankce, která za ně hrozí). Je samozřejmě projednání situace se zákonným zástupcem dítěte.

V případě opakování přestupkového jednání ze strany stejného žáka nebo rozmáhání se přestupkových krádeží po celé škole doporučuji oznámit situaci na Policii ČR.

Také je možné takové jednání ihned oznámit Policii ČR nebo Městské (obecní) policii, která provede zadokumentování, případně šetření přestupku,

podle kompetencí. Pro dítě i okolí to bude jasné znamení toho, že se ve věci „něco děje“. A i když trest jako takový nebude ve smyslu pokuty, bude to poučné pro okolí, že se při spáchání přestupkové krádeže do věci zapojí policie a vše se řeší.

Opakované přestupkové jednání lze také nahlásit přímo na OSPOD. Škola má povinnost hlásit opakované přestupky žáka,<sup>1</sup> jinak hrozí pokuta 50 000 Kč za správní delikt (viz kapitola 2.4). Oznámení na OSPOD bude nejlépe zaslato písemně, zasílá se podle místa trvalého bydliště dítěte! Je nutné počítat s tím, že OSPOD nedává žádné vyrozumění o tom, že písemné oznámení přijalo a že věc řeší. Nemají tuto povinnost v zákoně, a proto žádnou zpětnou vazbu z OSPOD nečekejte.

Osobám ve věku mladistvých pachatelů přestupků (15–18 let) už hrozí pokuta, protože jsou za své jednání zodpovědní. Takže přestupkovou krádež můžeme nahlásit na přestupkovou komisi – správní orgán příslušného obecního úřadu (v Brně na Úřad městské části). Pokuta ale nebude tak vysoká, jaká je uváděna v citaci znění § 50 PZ, jelikož přestupkový zákon pamatuje na zvláštní ustanovení o mladistvých a při posuzování přestupku přihlíží ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži (§ 19 PZ). Dále se zde uvádí, že horní hranice pokuty u mladistvých se snižuje na polovinu, přičemž nesmí být vyšší než 2 000 Kč (namísto poloviny z 15 000 Kč u přestupkové krádeže).

### 3.1.2 Krádež jako trestný čin

O krádeži ve smyslu porušení trestního zákoníku hovoří § 205, přesné znění:

#### „§ 205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. ...

...

(6) Příprava je trestná.“

---

1 § 10 zákona č. 359/1999 Sb., v platném znění – zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

Krádeží ve smyslu spáchání trestného činu rozumíme odcizení věci, která má vyšší hodnotu než 5 000 Kč (škoda nikoliv nepatrná<sup>2</sup>), v tomto případě by se jednalo o tzv. krádež prostou.

Pozor na případy, kdy žák uvádí, že bylo použito násilí (buď před spácháním krádeže – mohlo by se jednat o loupež §173 TZ), nebo použití násilí bezprostředně po činu (mohlo by jít o krádež dle ustanovení §205/1c TZ). Případy, kdy byla překonána překážka – jsou vloupáním; §205/1b TZ. „Vloupáním se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.“<sup>3</sup> U těchto vyjmenovaných trestných činů škoda nerozhoduje. U krádeže věcí, které má jiný na sobě nebo při sobě se jedná o krádež na osobě §205/1d) TZ, kde také nezáleží na výši škody.

**Co to znamená, že na škodě nezáleží?** V těchto případech by se mohlo jednat o trestné činy, i když by škoda byla nižší, než hranice pro škodu nikoliv nepatrnou, tedy 5 000 Kč. Takové případy doporučuji oznamovat okamžitě řediteli školy, Policii ČR a samozřejmě zákonným zástupcům dětí.

Když bylo při krádeži věcí použito násilí, mohlo by se jednat o loupež dle ustanovení §173 trestního zákoníku a toto jednání je zvláště nebezpečné, jedná se dokonce už o zločin.

### „§173 Loupež

**(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.**

**(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,**

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) způsobil-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) způsobil-li takovým činem značnou škodu, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§309), teroristického útoku (§311) nebo teroru (§312).

**(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.**

**(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.**

**(5) Příprava je trestná.“**

Trestný čin loupeže nebo podezření na jeho spáchání oznamte Policii ČR vždy! Jedná se o závažné a škodlivé jednání (dříve užíváno pojmu společensky nebezpečné jednání).

<sup>2</sup> Viz hranice výše škody §137 trestního zákoníku – zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění.

<sup>3</sup> §121 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., v platném znění.

Oznamovat spáchání majetkových trestných činů Policii ČR doporučuji z toho důvodu, že škola nemůže provádět osobní prohlídku a prohlídku věcí dítěte, kdežto Policie ČR ano. Šetření o trestných činech koná pouze Policie ČR. Ani strážník Městské policie nemůže provádět šetření trestných činů, protože by překročil svoje pravomoci a spáchal tím trestný čin Zneužití pravomoci úřední osoby dle §329 trestního zákoníku. Strážník musí vždy trestný čin předat Policii ČR k dalšímu šetření.

Navíc, přisvojování si pravomoci úřadu a vykonávání úkonů, které jsou vyhrazeny orgánům státní správy a územní samosprávy, může znamenat podezření ze spáchání trestného činu dle ustanovení §328 trestního zákoníku:

**„§328 Přisvojení pravomoci úřadu**

Kdo neoprávněně vykonává úkony, které jsou vyhrazeny orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jinému orgánu veřejné moci, nebo kdo vykoná úkon, který může být vykonán jen z moci úřední orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

**Učitel není povinen jednání svých žáků právně kvalifikovat dle znění trestního zákoníku nebo přestupkového zákona. Od toho tady máme Policii ČR, státní zástupce a soudce (tedy orgány činné v trestním řízení, dále jen OČTŘ) a správní orgány, kteří podle svých kompetencí za kvalifikaci, prošetření, odsouzení a potrestání viníků odpovídají. O tom, zda byl, či nebyl spáchán trestný čin, rozhoduje vždy orgán činný v trestním řízení – tedy policejní orgán, státní zástupce nebo soudce – nikoliv školní metodik prevence nebo ředitel školy!**

Škola nemusí být oznamovatelem trestného činu. Trestný čin na doporučení školy může oznámit sám zákonný zástupce dítěte. Ale pokud bude škola trestnou činností páchanou ve škole oznamovat a bude s Policií ČR spolupracovat, bude rodičům sdělovat, jak postupuje v takových případech, dává tak najevo, že sice u nich k trestnému činu došlo, ale škola toto jednání nijak neschovává, neschvaluje, nenechává bez povšimnutí a volně plynout, jako by se nic nestalo, ale v rámci svých kompetencí případ řeší, razantně a důsledně!

O krádežích ve škole hovoří ve své příloze č. 12 také Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28. Každý pedagog nechtě se seznámí i s tímto doporučením, protože poskytuje nejen cenné rady, ale i odkazy na vhodnou literaturu. Metodické doporučení, stejně jako tento text příručky, má pouze informační a doporučující charakter.

## 3.2 Co kdyby došlo k poškození školního majetku (vandalismus)?

V případě poškození školního majetku samozřejmě opět rozlišujeme a zohledňujeme výši škody. V případě, že vznikla škoda nižší, než škoda nikoliv nepatrná (méně než 5 000 Kč), může se jednat o přestupek, vyšší škoda zakládá podezření na spáchání trestného činu.

Při posuzování poškození školního majetku také musíme brát v úvahu úmysl. Pokud šlo o jednání nechtěné, nešťastnou náhodou, je na místě pečlivě zvažovat, jak se k věci postavíme.

### 3.2.1 Poškození nejen školního majetku – přestupek

Škoda vznikla do výše 5 000 Kč; pak se může jednat o mechanické poškození čehokoliv (např. poškrábání lavice, rozbití okna, zničení židle), ale může jít i o zničení věci kamaráda, spolužáka anebo učitele. Takové jednání může být kvalifikováno jako přestupek proti majetku §50 přestupkového zákona, přesné znění:

#### „§ 50 Přestupky proti majetku

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) **úmyslně způsobí škodu na cizím majetku** krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo **zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,**

b) úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby,

c) úmyslně ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přestupkem spáchaným jinou osobou, nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 15 000 Kč.“

Předpokládá se stejný postup jako u přestupkové krádeže, nejdříve řešit v kompetencích školního řádu a se zákonnými zástupci, v případě opakování nebo rozmáhání se takového jednání na škole nahlásit na Policii ČR, také na OSPOD, pátrat po příčinách takového jednání žáka.

### 3.2.2 Poškození nejen školního majetku – trestný čin

Poškození majetku takového rozsahu, že došlo ke škodě nad 5 000 Kč; opět se může jednat o poškození čehokoliv, výpis příkladů může být opravdu velký, od poškození školního vybavení – přístrojů, vybavení učeben až po zničení věcí kamarádovi – zničení mobilu, aktovky, oblečení, nebo zničení věcí patřících učiteli.



Mohlo by se jednat o trestný čin dle ustanovení § 228 trestního zákoníku, přesný výpis:

**„§ 228 Poškození cizí věci**

**(1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.**

**(2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.**

**(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,**

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na věci svědka, znalce nebo tlumočnicka pro výkon jejich povinnosti,

b) spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) spáchá-li takový čin na věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

**(4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.“**

V případě, že dojde k poškození cizí věci a je dáno podezření z trestného činu, vznikla škoda vyšší než 5 000 Kč, je na místě věc oznámit Policii ČR, která provede šetření a sdělí, zda došlo ke spáchání trestného činu, či nikoliv.

### **3.2.3 Sprejování, pomalování a popsání cizí věci barvou**

U případů posprejování věcí nebo jejich popsání barvou nezáleží na výši škody, o trestný čin se jedná vždycky! Níže je citace § 228 trestního zákoníku:

**„§ 228 Poškození cizí věci**

**(1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.**

**(2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.“ ...**

Vzhledem k tomu, že se neustále v obcích (vesnicích i městech) řeší sprejování po různých objektech, ať už jsou to budovy, instituce, ploty, vagony, tramvaje, doporučuji oznámit posprejování školního majetku nebo majetku spolužáka Policii ČR vždycky. Už i první případy – aby samotné projednávání celé záleži-

tosti bylo pro žáka nebo studenta poučné, a odradilo ho to od páchání dalších podobných věcí.

Podrobně o vandalismu hovoří příloha č. 10 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28. Zejména je zdůrazněna prevence v podobě dohledu nad žáky a hovoří se zde i o zavedení kamerových systémů do škol. Je na každém pedagogovi, aby si tuto část metodiky nastudoval a měl přehled o nabízených možnostech.

### 3.3 Co kdyby ve škole byla šikana?

Článek 1 Metodického pokynu MŠMT č. 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikánování mezi žáky škol a školských zařízení uvádí definici šikany: „Šikánování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví.“

V trestním zákoníku ani v jiném zákoně není nikde popsáno jednání, které by bylo nazváno šikanou, není takto nazván ani trestný čin, ani přestupek. Pod pojem šikana se podřazují ty trestné činy, jejichž skutková podstata byla konkrétním jednáním vůči konkrétnímu jedinci naplněna.

Tedy z pohledu trestního zákoníku se může jednat zejména o trestné činy:

§ 146 Ublížení na zdraví, § 171 Omezování osobní svobody, § 173 Loupež, § 175 Vydírání, § 176 Útisk, § 184 Pomluva, § 185 Znásilnění, § 187 Pohlavní zneužití, § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 205 Krádež, § 228 Poškození cizí věci a další (podrobný výpis jednotlivých skutkových podstat uvedených trestných činů je v *příloze č. 2*).

Nejedná-li se o trestný čin, ale jednání vykazuje znaky přestupku, šetří se věc podle přestupkového zákona, kde bychom mohli jednání zařadit pod § 49 Přestupky proti občanskému soužití.

#### „§ 49 Přestupky proti občanskému soužití

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,

- b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,
- c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,
- d) omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin,
- e) působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20 000 Kč.“

Šikanu řešíme podle výše uvedeného metodického pokynu MŠMT č. 24 246/2008-6. Postupy k řešení šikany najdeme také v Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, kde ve velmi obsáhlé příloze č. 6 najdeme od definic, stadií, možností prevence, přes rozdíl mezi škádlením a šikanováním, řešení šikanování, úplně všechno až po literaturu.

Doporučujeme počáteční fáze šikany důsledně odhalovat a viníky trestat v rámci možností pro porušení školního řádu, samozřejmě podle toho, co konkrétního dělají. V případech, kdy se jedná o přestupky, nebo dokonce o trestné činy, doporučuji vždy oznamovat Policii ČR a OSPOD.

### 3.4 Co kdyby ve škole byla kyberšikana?

Jestliže nevíte, co si pod tímto pojmem představit, představte si trápení, ponižování, ubližování, manipulování a další nepříjemné věci, prostě šikanu prováděnou prostřednictvím digitálních médií – mobilních telefonů, internetu, sociálních sítí – prostě pomocí informačních a komunikačních technologií (zkratka ICT).

Nejčastěji se z pohledu trestního práva může pachatel při kyberšikaně dopouštět: § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji, § 181 Poškození cizích práv, § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv, § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí, § 184 Pomluva a dalších trestných činů (podrobný výpis skutkových podstat uvedených trestných činů je v *příloze č. 3*).

Přestupkový zákon by opět jednání zařadil do § 49 Přestupky proti občanskému soužití, viz výpis znění tohoto § je v předchozí kapitole 3.3 – šikana.

O co vlastně jde? Může se jednat o tzv. nevinné škádlení nebo také legraci, kterou však oběť takto nepocituje, nevidí v tom legraci, ani se jí to nelíbí. Může se jednat o neustálé prozvánění, o zasílání vulgárních sms nebo e-mailů plných nadávek. Může jít o publikování lží, pomluv a polopравd na sociálních sítích, o rozesílání fotografií nebo videí s ponižujícím obsahem, kdy je oběť nafocena nebo nafilmována na video ve zvláštní póze vzbuzující smích nebo ponížení. Obětí jsou nejen děti, ale i učitelé.

Nikdo nemůže nikoho bez jeho vědomí natáčet na video, fotografovat, pořizovat zvukové záznamy jeho hlasu, jedná se o zásah do osobnostních práv a tato jsou chráněna občanským zákoníkem.<sup>4</sup>

Ochrana osobnosti je zejména zakotvena v § 11, 12, 13 občanského zákoníku, doslova:

### **„§ 11**

Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

### **§ 12**

(1) Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejich projevů osobní povahy smějí být pořizeny nebo použity jen s jejím svolením.

(2) Svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona.

(3) Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby poříditi nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

### **§ 13**

(1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

(2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

(3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

### **§ 14**

Zrušen.

### **§ 15**

Po smrti fyzické osoby přísluší uplatňovat právo na ochranu její osobnosti manželu nebo partnerovi a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.

---

4 Zákon č. 40/1964 Sb., v platném znění – občanský zákoník.

## § 16

Kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.“

Nikdo nemá právo bez souhlasu dotčené osoby ji fotografovat, nikdo nemá právo bez souhlasu dotčené osoby její fotografii zveřejňovat např. na internetu nebo na sociálních sítích. Nikdo nemá právo bez souhlasu dotčené osoby zveřejňovat její osobní údaje, nikdo nemá právo bezdůvodně osobní údaje o někom shromažďovat – tyto a další skutečnosti upravuje zákon na ochranu osobních údajů č. 101/2000 Sb.

I škola musí před zveřejněním fotografií žáků (např. ze soutěží, olympiád a akcí školy) na svých webových stránkách požádat rodiče (zákonné zástupce) o souhlas s pořizováním fotografií dítěte a s jejich zveřejňováním. Nejlépe prokazatelné je mít takový souhlas v písemné podobě.

O kyberšikaně a možnostech jejího řešení je popsáno mnoho internetových stránek. Doporučuji prostudovat *Metodiku k prevenci a řešení kyberšikany*<sup>5</sup> a přílohu č. 7 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28. Zde najdeme množství rad a odkazů na další informační zdroje.

### 3.4.1 Kyberšikana mezi žáky

Kyberšikanu vždy řešte ihned, jakmile se o ní dozvíte! Mluvte s rodiči i se žáky o tom, co je kyberšikanou, zvolte preventivní program informující o kyberšikaně. Jedná se o nový jev, který se v současné době velmi rozmáhá a jen málo rodičů, žáků, pedagogů, ale i policistů, strážníků obecní policie, pracovníků správních orgánů i sociálních odborů je o této problematice dostatečně informováno. S kyberšikanou je možné se obrátit na různé instituce – od Policie ČR, přes pedagogicko-psychologické poradny, OSPOD až na nestátní organizace zabývající se kyberšikanou a jejím řešením. Užitečné rady lze najít v odkazech [www.saferinternet.cz](http://www.saferinternet.cz), [www.e-bezpecni.cz](http://www.e-bezpecni.cz), [www.e-nebezpecni.cz](http://www.e-nebezpecni.cz), [www.bezpecny-internet.cz](http://www.bezpecny-internet.cz) a dalších.

### 3.4.2 Kyberšikana učitele

Na toto téma je v současné době mnoho diskusí. Tento jev se objevuje stále více a učitelé jsou mnohdy bezradní a ptají se: „Co máme dělat? Žáci nás bezostyšně fotografují a vyvěšují na internet – proti tomu se snad ani nedá bránit!“

***Bránit se můžeme, ale měli bychom využívat důsledně všech dostupných zákonných prostředků.***

---

5 JURKOVÁ, K. *Metodika k prevenci a řešení kyberšikany*. PPP Brno, 2010. Dostupné na [www.poradenskecentrum.cz](http://www.poradenskecentrum.cz).

Nejdůležitější pro učitele na všech úrovních vzdělávání je to, aby měli vždy mobilní telefon žáků tzv. pod kontrolou. Je potřeba do školního řádu dát takové formulace o používání mobilního telefonu ve škole, aby bylo zřejmé a jasné, kdy a za jakých podmínek žák může s mobilem manipulovat. Dále je důležité zakotvit sankce za porušení školního řádu. A hlavně **DŮSLEDNĚ DBÁT NA DODRŽOVÁNÍ ŠKOLNÍHO ŘÁDU V OBLASTI POUŽÍVÁNÍ MOBILNÍHO TELEFONU V DOBĚ VYUČOVÁNÍ.**

Je samozřejmé, že učitel nemůže dětem mobil brát, vypínat jej a jinak s jejich majetkem manipulovat, jistě by se to obrátilo proti němu, např. nařknutí, že mobil poškodil, nahlížel do něj a četl si, co neměl apod. V těchto případech je potřeba zvláštní opatrnosti.

Předcházení situacím, kdy nás může někdo natočit na video nebo vyfotografovat je samozřejmě to nejdůležitější, ale uhlídat to je velmi obtížné, a když už se staneme obětí, můžeme se bránit.

Na prvním místě je potrestání žáka za porušení školního řádu, v další fázi je možné se obrátit na Policii ČR nebo na správní orgán – přestupkovou komisi, došlo-li k podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku. V případě, že se jedná o poškození dobré pověsti, pomluvy a zveřejnění fotografií nebo videa ohrožujících dobrou pověst, poškodí to učitele v zaměstnání nebo způsobí rozvrat rodiny, je na místě bránit se žalobou v občanskoprávním řízení u soudu.

Z trestných činů by se mohlo jednat o trestné činy vyjmenované v předchozí kapitole, podrobně viz *příloha č. 3*. Přestupkové jednání by mohlo být kvalifikováno jako přestupek proti občanskému soužití §49 přestupkového zákona, viz výpis u kapitoly šikana.

V publikaci *Co dělat, když – praktické náměty k prevenci a intervenci rizikového chování*<sup>6</sup> najdeme v kapitole Kyberšikana další praktické informace k tomuto tématu a zejména najdeme další kapitolu o tom, jak se bránit útokům na učitele a násilí vůči učitelům. Jedná se o velmi podrobné a přehledné zpracování témat rizikového chování. Knihu doporučuji k prostudování.

---

6 VAŇKÁTOVÁ, E. a kol. *Co dělat, když – praktické náměty k prevenci a intervenci rizikového chování*. Praha: Raabe, 2010 (včetně 7. aktualizace 2012). Na volných listech v pořadači.

## 3.5 Co kdyby se ve škole stal úraz nebo zranění?

Rozlišujeme úrazy bez cizího zavinění (nešťastné náhody) a úrazy zaviněné jinou osobou.

### 3.5.1 Úraz bez cizího zavinění

Ve škole došlo k úrazu, který není zaviněn jinou (cizí) osobou, zavinil si ho žák sám, a to buď svou neopatrností anebo nedodržením bezpečnosti, prostě došlo k úrazu z důvodu nešťastné náhody.

K takové situaci může dojít při chůzi po schodech, při pracovním vyučování, při výtvarné výchově, při tělocviku a i v dalších předmětech nebo na výletě.

Měli bychom mít na paměti, že každý úraz je nutné hlásit na příslušné orgány, zákonným zástupcům a má být proveden zápis do knihy úrazů, vše upravuje vyhláška č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů. Hlášení úrazu je upraveno v §3 uvedené vyhlášky a je stanovena povinnost oznámit úraz dítěte zákonnému zástupci. **Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s úrazem byl spáchán trestný čin nebo přestupek, nebo jedná-li se o smrtelný úraz, podá škola nebo školské zařízení bez zbytečného odkladu hlášení místně příslušnému útvaru Policie ČR.** Oznámení o úrazu škola podá také pojišťovně, u níž má sjednáno pojištění pro případ své odpovědnosti za škodu vzniklou na životě a zdraví žáků. Dále škola bez zbytečného odkladu podá hlášení o úrazu také příslušnému oblastnímu inspektorátu práce. Je samozřejmé, že škola záznam o úrazu zasílá také České školní inspekci a zdravotní pojišťovně žáka.<sup>7</sup> Takže – kdy hlásit a komu hlásit úraz dítěte je ve vyhlášce jasně stanoveno, jsou zde i další podrobnosti k hlášení úrazů.

### 3.5.2 Úraz nebo zranění způsobené jinou osobou

Může se jednat o jednorázovou záležitost „vyřízení si účtů“ dětmi mezi sebou, avšak může to být i reakce na nějaký jiný podnět, např. na šikanu, kdy už oběť nevydrží příkoří, jak se říká, „rupnou jí nervy“ a začne se aktivně bránit, být nepřiměřeně.

Vždy je důležité objasnění a rozklíčování takové „bitky“. Je mnoho metodik, jak postupovat v případech násilí mezi dětmi a šikanou, např. již zmíněný metodický pokyn MŠMT č. j. 24246/2008-6 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. V příloze č. 6 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 jsou další postupy k prevenci a řešení šikany (viz blíže kapitola 3.3 – šikana).

---

7 §4 vyhlášky č. 64/2005 Sb., v platném znění – o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů.

V případě, že se děti mezi sebou popraly a vzniklo zranění, měli bychom nejdříve zjistit jeho rozsah a dle situace dítě ošetřit nebo přivolat lékařskou pomoc (v nutných případech rychlou záchrannou službu na tísňové lince 155), a informovat rodiče (zákonné zástupce) o tom, že došlo ke zranění jejich dítěte a bude nutné je sledovat, nebo doporučit rodičům s dítětem zajít k lékaři.

Nezapomínejme také zjistit, kdo koho bil a proč, a svědky události, viz příslušné postupy ve výše uvedených metodikách. Jestliže v této souvislosti došlo k úrazu dítěte, je nutné nahlásit jej dle platné vyhlášky o hlášení úrazů č. 64/2005 Sb. všem zmíněným institucím, viz předchozí kapitola 3.5.1.

V případě, že vznikne zranění, které bylo způsobeno úmyslně, ale nevyžádá si omezení na obvyklém způsobu života, může se jednat o přestupek na úseku občanského soužití dle § 49 odst. 1 písm. b) PZ: „přestupku se dopustí ten, kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví, a písm. c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním.“ Podle přestupkového zákona hrozí za tyto přestupky pokuta až 20 000 Kč.

Tento školní přestupek je opět možné řešit ve škole v rámci možností uvedených ve školním řádu s postupem vyrozumění všech dotčených – zákonných zástupců, OSPOD. Nebo lze přestupek oznámit na Policii ČR a nechat věc prošetřit.

V případě, že zranění je většího rozsahu, vyžádá si ošetřování a delší pobyt doma, je na místě zvažovat oznámení Policii ČR, neboť je dáno podezření ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví dle ustanovení § 146 trestního zákoníku. Jak už bylo zmiňováno dříve, pouze orgány činné v trestním řízení určují, zda došlo ke spáchání trestného činu, stanovisko vydá Policie ČR po prošetření případu.

### **3.6 Co kdyby ve škole byly návykové látky?**

Obecně řečeno, žák pod vlivem návykové látky může být jednak pod vlivem legální návykové látky, za kterou je označován alkohol a cigarety. Píši zde, že se jedná o legální návykovou látku, ale pozor – legální pro dospělé, ne pro děti do 18 let!!! Dále může být žák pod vlivem nelegálních návykových látek – drog (marihuana, pervitin, heroin, LSD, lysohlávky a další syntetické i přírodní látky označované jako návykové látky nebo jako omamné a psychotropní látky). Ale žák může přijít do školy také pod vlivem léků.

Vzhledem k tomu, že jednání žáka může naplňovat v různých fázích jak jednání přestupkové, tak jednání označované již za páchaní trestné činnosti, rozdělují tuto problematiku podrobněji – viz kapitoly níže.



### 3.7 Co kdyby ve škole byly drogy?

Nejdříve bychom si sami měli uvědomit, co je označováno za drogu a co je označováno za návykovou látku. Droga je název obecně vžitý, v zákonech se hovoří pouze o návykových látkách, alkoholu, tabáku a tabákových výrobcích.

Vysvětlím pojem droga, který zde budu užívat pro označení nelegální návykové látky, která není alkoholem a není ani tabákem.

Nařízení vlády č. 455/2009 Sb. pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku. Toto nařízení také určuje, jaké je to množství, označované za množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku. Příloha č. 1 tohoto nařízení přesně vyjmenovává rostliny a houby, které zde souhrnně budu nazývat **rostlinné drogy** (např. rostliny konopí, lysohlávky) a určuje jejich množství větší než malé.

Nařízení vlády č. 456/2009 Sb. stanovuje pro účely trestního řízení, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných a psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Jelikož se jedná o chemické látky a směsi, budu je nazývat souhrnným názvem **syntetické drogy** (např. pervitin – metamfetamin, heroin, amfetamin, extáze, LSD).

Jestliže se vyskytne případ, kdy žák užívá drogu a je při tom přistižen, je **nejdůležitější zabránit v užití celé dávky nebo v dalším užívání drogy** (samozřejmě záleží na druhu užívané látky – může se jednat o cigaretu marihuany, barevný papírek LSD, tabletu extáze, sypký prášek v tzv. psaníčku, sypký prášek v injekční stříkačce, už rozmíchaný prášek ve vodě – čirá tekutina natažená do injekční stříkačky; a spoustu dalších možností poskytují tzv. nové syntetické drogy, které mohou vypadat opravdu různě).

V další fázi poskytneme uživateli první pomoc, v případě akutní intoxikace – dle stavu – voláme záchrannou zdravotnickou službu 155, Policii ČR – linku 158, zákonné zástupce, případně OSPOD. Policii ČR u podezření na drogy voláme ihned.

Samotné užití omamné a psychotropní látky (dále jen OPL) není postižitelné. Podle trestního zákoníku je stíhán ten, kdo drogu – OPL vyrábí, podává nebo prodává obecně a kdo drogu před vlastním požitím u sebe má, tzv. „drží“. Podle množství drogy držené rozlišujeme přestupky a trestné činy. Těžší tresty jsou pro případy, že je OPL podána osobě mladší 18 let.

Podle přestupkového práva je postižen ten, kdo drogu v množství MENŠÍM než malém přechovává (sám pro sebe), tedy ještě se nejedná o množství VĚTŠÍ než malé; to už by byl trestný čin.

Podotýkám, že **každé přechovávání drogy, byť pro svou vlastní potřebu, je protiprávní, buď je to přestupek, nebo jde o trestný čin.** Není možné si

vykládat pojem tak, že „množství menší než malé“ mohou mít u sebe a nic se mi nestane – není to pravda!

Jestliže někdo u sebe má množství OPL menší než malé, tj. menší množství OPL, než je stanoveno pro spáchání trestného činu, jedná se o přestupek (§ 30 odst. 1 písm. j, k) přestupkového zákona, citace:

**„§ 30 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniiemi**

**(1) Přestupku se dopustí ten, kdo...**

j) neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji potřebu omamnou a psychotropní látku,

k) neoprávněně pěstuje pro vlastní potřebu v malém množství rostlinu nebo houbu obsahující omamnou nebo psychotropní látku,...

**(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) lze uložit pokutu do 3 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. e) a f) pokutu do 5 000 Kč a zákaz činnosti do 1 roku, za přestupek podle odstavce 1 písm. g) až i) pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 do 2 let a za přestupek podle odstavce 1 písm. j) a k) pokutu do 15 000 Kč.“**

Problematicke drog se věnuje Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 ve své příloze č. 1, kde najdeme opravdu velké množství dalších informací o prevenci, řešení tohoto rizikového chování a dostupnou literaturu a odkazy na instituce zabývající se závislostmi.

### **3.7.1 Žák ve škole užívá drogy**

U užití drog vždy pátrejme po tom, kdo osobě mladší 18 let drogu (OPL) podal nebo prodal a ten je pachatelem tzv. „distribuce“. Tento distributor je pro Policii ČR důležitý, toho je nutno vypátrat a stíhat, aby nedocházelo k prodeji a podávání drog dalším neplnoletým uživatelům. Také se může jednat o výrobce drogy, který si prodejem vydělává.

Doporučuji každé podezření na požití omamné a psychotropní látky oznamovat Policii ČR, neboť je vždy podezření ze spáchání trestného činu dle § 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy trestního zákoníku, kdy nezáleží na předaném množství. Pokud se předávala látka obsahující OPL, je to trestné vždy. Policie látku vypadající jako OPL zajistí a podrobí expertize, o trestný čin by se nejednalo pouze v případě, že látka by neobsahovala žádné množství OPL. Ale to učitel jako laik nemůže nikdy poznat na místě, proto je důležité vždy oznamovat Policii ČR.

Jakých trestných činů se mohou děti dopustit? § 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, § 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, § 285 Nedovolené pěstování

rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, § 286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu, § 287 Šíření toxikomanie (podrobné znění viz *příloha č. 4*).

### **Jak je to s testováním na přítomnost OPL v těle žáků a studentů?**

Jedná se jednoznačně o velmi citlivou věc a zásah do osobnostních práv každého žáka a studenta. Testování na přítomnost OPL v těle žáků a studentů **NEDOPORUČUJI**. Z praxe vyplývá, že toto testování s sebou přináší velké riziko zejména pro učitele, který se tím vystavuje možnosti postihu za porušení nejrůznějších zákonů, vyhlášek, nařízení a metodik.

Testování žáků a studentů musí být podmíněno předchozím souhlasem s provedením testování, znění souhlasu je součástí přílohy č. 1 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28. Tento předběžný souhlas nezařadává povinnost takové testování provádět. Pohlížím na něj spíše jako na preventivní opatření, které na žáky a studenty při správném prezentování takto preventivně působí.

Při rozhodování o testování na přítomnost OPL je důležité zvažovat všechna rizika, která s sebou otestování žáka přinese. Mnohokrát se v praxi stalo, že se samotné testování obrátilo proti učiteli, neboť nepřineslo žádné „rozluštění situace“ a navíc byl učitel vystaven nebezpečí postihu za zásah do práv na ochranu osobnosti. Většinou následují stížnosti rodičů, prošetřování Českou školní inspekcí atp.

Pro případy, kdy je nutné zajistit lékařské ošetření žáka pro podezření na požití návykové látky (alkohol, tabák, OPL) doporučuji nechat na lékaři, případně na přivolané Policii ČR, zda bude odebírat u žáka vzorek krve nebo moči na zjištění přítomnosti návykových látek. V případě dobré komunikace s rodiči, je vhodné celou situaci řešit v jejich spolupráci. Další možnosti budou rozvedeny v jednotlivých kapitolách níže.

### **3.7.2 Žák má ve škole u sebe drogy**

V případě, že zjistíme, že má žák u sebe látky vypadající jako návykové látky nebo jako omamné a psychotropní látky, musíme vždy jednat. Doporučuji postupovat obdobně jako v předchozí kapitole s tím, že zamezíme užití drogy. Důležité je určitě zjistit, zda se opravdu jedná o drogu (OPL, návykovou látku) a to učitel sám o sobě nezjistí, činidla na rozpoznání, zda se jedná o omamnou a psychotropní látku, má pouze Policie ČR, která také provádí testování. Doporučení zní: Kontaktujte Policii ČR, linku 158. Je vhodné konzultovat případ s pracovníky SKPV (problematika toxikomanie) a s nimi celou věc probrat, zeptat se na postup, co máme udělat s podezřelou látkou, kterou má dítě u sebe a dbát jejich pokynů.

Domnívám se, že řešení s Policií ČR je celkem různé; někomu se může zdát, že bychom mohli třeba napoprvé „přimhouřit oko“ a třeba podezřelou látku zlikvidovat a až když se to bude opakovat, věc řešit s Policií ČR. Ale jak to bude vypadat? Když podruhé PČR zavoláme a z výslechu žáka vyplyne, že již jednou takovou věc udělal a testem se potvrdí, že měl u sebe psychotropní látku, bude tvrdit, že i minule ji měl a učitel ji zlikvidoval. Tudíž podezření se najednou začne obracet i proti učiteli, zda látku opravdu zlikvidoval – má na to svědky? Manipuloval s omamnou a psychotropní látkou dle předpisů (bezpečnostních, hygienických)? Nejedná se o nebezpečný odpad, který podléhá zvláštnímu režimu likvidace? Tedy vyvstává mnoho otázek, které se mohou potom následně řešit – zda učitel nepomáhal v páchání protiprávního jednání, schvaloval žakovo počínání, neoznámil trestný čin apod. Není lepší nedostat se do takových problémů a zbytečného vysvětlování? Co když žák má u sebe drogy za účelem dalšího nabízení ostatním spolužákům; v tomto případě by se jednalo o možné podezření na prodej drog §283 trestního zákoníku (podrobněji následující kapitola).

Pamatujme, že nepřekážení trestného činu §367 trestního zákoníku se vztahuje i na trestný čin dle §283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (podrobný výpis znění viz kapitola 3.7.3). Učitel by mohl být sám potrestán za nepřekážení trestného činu proto, že věc neoznámil a nepřekazil, když to „řešil po svém“.

Bohužel najde nad problémem drog ve škole mávnout rukou a nestarat se o to. Tvářit se, že ve školách drogy nejsou, také není správné. U podezření na drogy musí učitel vždycky zareagovat. Nalezení správného řešení situace napomůže prevenci, aby se to neopakovalo. A zároveň musíme důsledně dbát, aby se řešení neobrátilo proti učiteli samotnému – díky „chytrým rodičům“, případně vlivným rodičům nebo vychytralým žákům.

### **3.7.3 Žák nabízí ostatním žákům drogy**

Nabízení návykových látek – drog ve škole je nejenom velký problém, ale navíc, je to také okamžitě trestný čin. Nezáleží na tom, kolik drog nebo jakých drog má žák pro distribuci u sebe. Postačí, že nabízí látku, která obsahuje omamnou a psychotropní látku uvedenou v seznamu v příloze nařízení vlády č. 456/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy – viz předchozí kapitoly. Jak žák nabízel, co nabízel, komu nabízel, jsou věci, které by si v každém případě měla prošetřovat Policie České republiky.

Když se dozvíme, že žák nabízí ve škole drogy a máme pro toto svoje podezření svědectví dětí nebo jiné důkazy, ihned vyrozumíme Policii ČR, neboť je podezření ze spáchání trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy §283 trestního zákoníku, přesné znění:

**„§283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy**

**(1)** Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

**(2)** Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,

c) ve značném rozsahu, nebo

d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo **v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.**

**(3)** Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,

c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo

d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu **patnácti let.**

**(4)** Odnětím svobody na deset až **osmnáct** let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

**(5)** Příprava je trestná.“

**A co bychom měli udělat s látkou, která vypadá jako droga?** Doporučuji okamžitě informovat Policii ČR, oznámení je nejlépe volat přímo na linku 158, kde operační důstojník rozhodne, koho na místo pošle. Situaci lze také konzultovat s pracovníky zabývajícími se drogovou kriminalitou, jsou na Službě kriminální policie a vyšetřování, zejména pokud si nejsme jisti, jak přesně v našem případě postupovat.

Doporučení: Pokud jste nebyli řádně poučeni a proškoleni o zacházení s návykovými látkami, s podezřelou látkou NEMANIPULUJTE a dbejte pokynů Policie ČR.

V příloze č. 1 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, je uveden postup, jak nakládat s návykovou látkou v případě, že Policie nemůže přijet okamžitě. Nesouhlasím s tím, aby učitelé takovým způsobem zajišťovali návykovou látku (OPL), neboť se sami vystavují riziku postihu za ne-

dodržení hygienických a bezpečnostních postupů, případně nařčení, „že látku dítěti podstrčili“. Doporučuji trvat na tom, aby Policie ČR přijela okamžitě situaci ve škole řešit a podezřelou látku zajistit! Nejdůležitější věcí v případech zjištění drog ve škole je mít na každé jednání s žákem nebo žáky a studenty v těchto záležitostech **svědky**, tj. zajistit si **vždy přítomnost třetí osoby** při rozhovoru s žákem i při případné manipulaci s podezřelou látkou.

### **3.7.4 Cizí osoba nabízí žákům drogy před školou (v blízkosti školy)**

Obdobná situace jako ve výše uvedeném případě, ale neděje se ve škole, nýbrž před školou. Vzhledem k tomu, že to je před školou, můžeme si říct: Je to mimo prostory školy, nemusíme se tím zabývat. Nemusíme, ale měli bychom! Zejména z toho důvodu, že to vrhá špatné světlo na celou školu, kdybychom věc neřešili. Vyšlo by najevo: Škola ví, ale nic nedělá. Takže – pokud se hodnověrným způsobem dozvím o tom, že před školou se pohybuje pachatel nebo skupina pachatelů, kteří dětem nabízejí drogy, okamžitě volám na policii.

A je více možností:

Mohu zavolat na tísňovou linku 158 – Policie ČR nebo 156 – Městská policie a požádat o pomoc hlídku, která na místo přijede, popis osob nabízejících drogy usnadní hlídce pátrání v okolí školy. Je samozřejmé, že přijedou policisté nebo strážníci v uniformě, takže se může stát, že nic nezjistí ani nezajistí. Buď tam už nikdo nebude, protože podezřelé osoby stihly utéct, když viděly uniformovanou hlídku, nebo může nastat situace, kdy na místě tyto osoby sice budou, ale už u sebe nebudou nic mít, protože vše zahodily nebo schovaly. Dokazování, zda se osoby dopustily trestného činu nebo přestupku, necháme vždy na Policii ČR.

Strážníci Městské policie mohou zadržet na místě podezřelé osoby, avšak musí je dál předat k provádění další úkonů Policii ČR, neboť nemají oprávnění k prošetřování trestných činů.

Jednoznačně lepší se jeví varianta spolupráce se Službou kriminální policie a vyšetřování (SKPV) Policie ČR, kdy je možné dohodnout, že kriminalisté v civilním oděvu budou na místě pozorovat (zjišťovat utajeně), co se děje; až budou mít dostatek důkazů, zasáhnou.

Oznámení Policii ČR může pomoci i v případě, že se nic neprokáže. Jednoznačně dáte všem žákům i jejich zákonným zástupcům najevo, že vám na nich záleží, a proto tuto situaci řešíte a spolupracujete s Policií ČR.

Nabízení a prodej drog je trestným činem: nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy – § 283 trestního zákoníku (výpis znění ustanovení je v předchozí kapitole 3.7.3).

## 3.8 Co kdyby žák měl u sebe ve škole tabákové výrobky?

Držení tabákových výrobků u žáka, pokud jej nevidíme kouřit, je z hlediska přestupkového práva nepostižitelné. Situaci nálezu krabičky cigaret, či jiného tabákového výrobku, je třeba řešit se žákem samotným, se zákonným zástupcem, případně s OSPOD. Pomáhá výchovné působení na dítě. Je těžké vysvětlovat, že kouření škodí zdraví, když v rodině kouří oba rodiče a dítě „to považuje za normální“. Doporučuji využít informací v příloze č. 13 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28.

### 3.8.1 Žák kouří tabákové výrobky ve škole (prostorách školy)

Kouření v prostorách školy upravuje tzv. tabákový zákon,<sup>8</sup> který stanoví opatření směřující k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, stanoví opatření omezující dostupnost tabákových výrobků a alkoholu a také určuje působnost správních úřadů a orgánů územních samosprávních celků při tvorbě a uskutečňování programů k ochraně zdraví před účinky alkoholu, tabáku a návykových látek.

V §8 tabákového zákona je stanoveno, na kterých místech je zakázáno kouřit. Tento zákon zakazuje v §8 odst. 1 písm. b) kouření ve vnějších i vnitřních prostorách všech typů škol a školských zařízení.

Nedodržuje-li osoba zákaz kouření v místech uvedených v §8 odst. 1 a 2 tabákového zákona, a to ani po výzvě provozovatele, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor opustila, je provozovatel oprávněn požádat obecní policii nebo Policii ČR o zákrok směřující k dodržení zákazu.<sup>9</sup>

#### Co z těchto ustanovení vyplývá pro pedagogy?

Je možné kouřícího žáka nebo studenta upozornit, aby kouření v prostorách školy zanechal, neboť je to zákonem zakázáno, a požádat ho, aby opustil prostor. Pokud žák nebo student neuposlechne, jsme oprávněni zavolat na pomoc obecní policii nebo Policii ČR, aby učinila kouření přítrž a vynutila dodržení zákona.

Fyzická nebo právnická osoba se jako provozovatel dopustí správního deliktu dle ustanovení §24 odst. 6 písm. b) tabákového zákona tím, že umožní kouření na místech, kde je to zákonem zakázáno, tj. ve vnějších i vnitřních prostorách všech typů škol a školských zařízení. Hrozí pokuta ve výši 5 000 až 10 000 Kč.

<sup>8</sup> Zákon č. 379/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

<sup>9</sup> §9 odst. 2 zákona č. 379/2005 Sb., v platném znění – tabákový zákon.

Navíc se osoba kouřící na místech, kde je to zákonem zakázáno, dopouští přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi dle ustanovení §30 odst. 1 písm. m) přestupkového zákona, znění:

**„§30 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi**

**(1)** Přestupku se dopustí ten, kdo...

m) kouří na místech zákonem zakázaných, ...

**(2)** Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) lze uložit pokutu do 3 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. e) a f) pokutu do 5 000 Kč a zákaz činnosti do 1 roku, za přestupek podle odstavce 1 písm. g) až i) pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 do 2 let a za přestupek podle odstavce 1 písm. j) a k) pokutu do 15 000 Kč.“

**Jak situaci řešit?** Nejdříve využijeme ustanovení dané školním řádem, a uplatňujeme sankce, jednáme se zákonným zástupcem dítěte, pokud se situace opakuje, navrhuji podat oznámení na OSPOD, případně situaci řešit cestou spolupráce s policií (MP nebo PČR), když je kouření po výzvách k ukončení opakované.

Pro policii jsou důležité informace zejména o tom, kdo prodal dítěti mladšímu 18 let tabákový výrobek, popřípadě, kde k němu dítě přišlo, když si ho nekoupilo. Podle zjištěných informací je dobré oznámit věc policii, aby provedla šetření např. u novinového stánku, kde děti cigarety kupují (prodejce může dostat pokutu, může mu být pozastavena živnost).

V případě, kdy dítě bere cigarety doma nebo je má od někoho jiného (spolužáka, kamaráda), řešit situaci s rodiči, s rodiči spolužáků, s žáky, kterých se to týká, tak, aby byli upozorněni na to, že ten, kdo umožňuje dítěti brát si cigarety, je přestupcem a může být řešen správním orgánem a dostat pokutu.

Také OSPOD bude jistě zajímat, že rodiče nedbají o zdraví dítěte a umožňují mu kouření. V závažných případech, kdy by rodiče sami nabádali dítě ke kouření a dávali (či kupovali) by svému dítěti cigarety, by mohlo jít až o páchání trestného činu ohrožování výchovy dítěte dle ustanovení §201 trestního zákoníku.

### **3.8.2 Žák kouří tabákové výrobky mimo prostory školy**

Kouření žáků a studentů mimo prostory školy, na místech, kde to zákon č. 379/2005 Sb. vyloženě nezakazuje a nelze toto jednání žádným způsobem postihnout: Kouření je sice zakázáno dětem do 18 let, ale v zákoně nikde není stanovena sankce za to, když dítě kouří. Sankce jsou dány za prodej a podávání cigaret nebo tabákových výrobků osobám mladším 18 let. V §30 odst. 1 přestupkového zákona je uvedeno:



### „§ 30 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi

#### (1) Přestupku se dopustí ten, kdo...

n) prodá výrobek podobný tabákovému výrobku, tabákové potřebě ve formě potračinářského výrobku nebo hračky, anebo podobný alkoholickému nápoji ve formě hračky,

o) prodá tabákový výrobek, tabákovou potřebu nebo alkoholický nápoj v zařízení nebo na akcích určených osobám mladším 18 let,

p) prodá, podá nebo jinak umožní užití tabákového výrobku osobě mladší 18 let nebo neodepře jejich prodej fyzické osobě, o níž lze mít pochybnost, že splňuje podmínku věku. ...

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) lze uložit pokutu do 3 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. e) a f) pokutu do 5 000 Kč a zákaz činnosti do 1 roku, za přestupek podle odstavce 1 písm. g) až i) pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 do 2 let a za přestupek podle odstavce 1 písm. j) a k) pokutu do 15 000 Kč.“

**Jak situaci řešit?** Nejdříve oznámíme zákonným zástupcům, že jejich dítě kouří, využijeme ustanovení § 7 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zák. č. 359/1999 Sb., v platném znění). „Každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.“ Takže i pedagog je oprávněn upozornit zákonné zástupce rodiče na to, že jejich dítě kouří mimo školní vyučování mimo školní pozemek. Toto oprávnění můžeme využít i při spáchání jiných přestupků i jiných trestných činů dětmi v dalších případech.

Odpovědnost za výchovu dětí mají dle zákona o rodině rodiče.<sup>10</sup> Celé znění ustanovení o rodičovské zodpovědnosti a o příkladu rodičů je v *příloze č. 5*. Upozorněním rodičů je zodpovědnost přenesena na rodiče a záleží na nich, jak budou záležitost s kouřením řešit. Pokud budou chtít poradit, kam se obrátit, co s kouřením svého dítěte dělat, měli bychom mít v zásobě rady a kontakty na instituce, které v této oblasti působí.

Pomůže nám k tomu příloha č. 13 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, kde je mnoho informací k tabáku.

Situaci lze konzultovat s OSPOD, případně celou věc hned řešit se sociálními pracovníky, protože dítě užívající návykovou látku – tabák spadá do § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, tedy do oznamovací povinnosti, jak bylo napsáno v kapitole 2.3.3.

Pokud rodiče nedbají o zdraví svého dítěte a neřeší jeho závislost na kouření, mohlo by se jednat o podezření z páčání trestného činu ohrožování výchovy dítěte § 201 trestního zákoníku (přesné znění citace je v následující kapitole). Tento trestný čin lze spáchat i z nedbalosti. Jakákoliv informace může

---

10 § 31 a 32 zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

být pro sociální pracovníky klíčová, např. při rozhodování, zda dítě umístit do výchovného ústavu, světit do péče jiné osobě atp.

Při kouření žáků mimo prostory školy (venku, v parku, na ulici), je možné také přivolat MP nebo Policii ČR, ale nic to neřeší, sankce za kouření lze ukládat pouze na místech, kde je kouření zakázáno. Pokud by se osoby pohybovaly mimo prostory, kde je kouření zakázáno, je kouření jako takové nepostižitelné. Nejlepším řešením je upozornit rodiče a OSPOD, jak je popsáno výše.

### 3.8.3 Žák nabízí ostatním žákům tabákové výrobky

Nabízení tabákových výrobků – cigaret ostatním žákům je v každém případě přestupkem dle ustanovení §30 přestupkového zákona č. 200/1990 Sb., kdy je v odst. 1 písm. p) stanoveno, že kdo prodá, **podá nebo jinak umožní užití tabákového výrobku** osobě mladší 18 let nebo neodepře jejich prodej fyzické osobě, o níž lze mít pochybnost, že splňuje podmínku věku, se dopustí přestupku.

Je možné celou záležitost řešit dle školního řádu, pokud se jedná o nabízení tabákových výrobků v prostorách školy a v době vyučování. Informovat především zákonné zástupce, případně lze celou věc také řešit přes policii, ať už Městskou (obecní) nebo Policii ČR. Konzultace s OSPOD je na místě v případě, že se situace opakuje a rodiče nespolupracují se školou.

V případě nespolupracujících rodičů je možné spatřovat v jejich jednání neplnění rodičovských povinností daných školním řádem nebo daných zákonem o rodině. Rodič se z nedbalosti může dopouštět trestného činu ohrožování výchovy dítěte dle ustanovení §201 trestního zákoníku. A je na místě věc oznámit Policii ČR jako podezření ze spáchání trestného činu nebo věc konzultovat se sociálními pracovníky na OSPOD a po dohodě s nimi podat oznámení na Policii ČR. Vše bychom měli řešit včas a hlavně tak, aby prvním a nejdůležitějším zájmem bylo blaho dítěte.

Setkala jsem se v mnoha případech s tím, že stačilo rodičům vysvětlit, že pokud nebudou konat, co mají a pokud se nebudou důsledně o své dítě starat, bude podáno trestní oznámení. Ve většině případů dostačoval tento pohovor k tomu, aby se rodiče vzpamatovali a spolupracovali.

#### „201 Ohrožování výchovy dítěte

- (1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že
- a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,
  - b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
  - c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženímhodným způsobem, nebo
  - d) **závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,**

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

**(2)** Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

**(3)** Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,
- c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.“

### 3.9 Co kdyby žák měl u sebe ve škole alkohol?

Jestliže si žák nebo student mladší 18 let přinese do školy alkohol, je nutné zjistit, kde k němu přišel. Celou věc řešíme dle školního řádu, včetně sankcí a spolupracujeme s rodiči dítěte. Také je vhodné ověřit, zda se opravdu jedná o alkoholický nápoj, ověřit, jestli to není provokace učitele a alkoholický nápoj je jen napodobenina.

Pokud dítě uvede, že alkohol zakoupilo v obchodě, je na místě vyrozumět Policii ČR nebo obecní policii o tom, že dochází k prodeji alkoholu dětem, aby bylo provedeno šetření. Prodejce může dostat pokutu, protože prodej alkoholu osobám mladším 18 let je zakázán, jedná se o přestupek dle §30 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona.

#### „§30 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi

**(1)** Přestupku se dopustí ten, kdo

a) prodá, podá nebo jinak umožní požití alkoholického nápoje osobě zjevně ovlivněné alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou, osobě mladší osmnácti let, osobě, o níž lze mít pochybnost, zda splňuje podmínku věku, nebo osobě, o níž ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohla ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek,...

**(2)** Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) lze uložit pokutu do 3 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. e) a f) pokutu do 5 000 Kč a zákaz činnosti do 1 roku, za přestupek podle odstavce 1 písm. g) až i) pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 do 2 let a za přestupek podle odstavce 1 písm. j) a k) pokutu do 15 000 Kč.“

V případě, že žák uvádí, že alkohol vzal doma, rozhodně věc probrat s rodiči dítěte a upozornit je na to, že musí oni zabránit tomu, aby se dítě k alkoholu dostalo, musí být přijata náležitá opatření, neboť rodiče jsou zodpovědní za výchovu dítěte, viz výše.

### 3.9.1 Žák ve škole požívá alkohol

Jestliže si žák nebo student mladší 18 let přinese do školy alkohol, který následně požívá, okamžitě mu v další konzumaci zabráníme. V případě potřeby poskytnout první pomoc pro intoxikaci alkoholem, při ohrožení života nebo zdraví volat záchrannou službu na tísňové lince 155. Když je žák ve stavu vylučujícím další vzdělávání, vyrozumět zákonného zástupce a s ním také následně řešit, kde dítě alkohol vzalo a proč jej konzumuje ve škole. Je to obdoba situace, kdy žák přinesl do školy alkohol – viz kapitola 3.9.

Konzumaci alkoholu ve škole je dobré řešit dle školního řádu, se zákonnými zástupci, opakované porušení hlásíme OSPOD a Policii ČR.

Opakované podávání nebo prodávání alkoholu dítěti, pokud zjistíme, kdo podává nebo prodává, zakládá podezření z trestného činu podávání alkoholu dítěti §204 trestního zákoníku, výpis viz níže.

Problematikou alkoholismu u dětí se zabývá příloha č. 4 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, kde jsou uvedeny základní informace a postupy k řešení.

### 3.9.2 Žák nabízí ve škole ostatním žákům alkohol

Jestliže žák nebo student mladší 18 let nabízí ve škole alkohol ostatním žákům, dopouští se přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomanii §30 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona.

#### „§30 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomanii

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) prodá, podá nebo jinak umožní požití alkoholického nápoje osobě zjevně ovlivněné alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou, osobě mladší osmnácti let, osobě, o níž lze mít pochybnost, zda splňuje podmínku věku, nebo osobě, o níž ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohla ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek,...

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) lze uložit pokutu do 3 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. e) a f) pokutu do 5 000 Kč a zákaz činnosti do 1 roku, za přestupek podle odstavce 1 písm. g) až i) pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 do 2 let a za přestupek podle odstavce 1 písm. j) a k) pokutu do 15 000 Kč.“

Pokud by dítě podalo alkohol jinému dítěti ve větší míře nebo by to bylo opakovaně, může jít o spáchání trestného činu (provinění nebo činu jinak trestného) podání alkoholu dítěti dle ustanovení §204 trestního zákoníku.

### **„§204 Podání alkoholu dítěti**

Kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“

Při zjištění této skutečnosti je na místě přivolat Policii ČR k prošetření události, vyrozumět zákonné zástupce. V případě, že je ohrožen život a zdraví dítěte, zavolat rychlou záchrannou službu, tísňovou linu 155. Postup je obdobný jako u intoxikace návykovou látkou. Na místě je také vyrozumění OSPOD, neboť se jedná o dítě požívající alkohol (uvedené v §6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí) a to podléhá oznamovací povinnosti OSPOD, viz kapitola 2.4.

## **3.10 Co kdybych měl/a podezření, že v rodině žáka není něco v pořádku?**

Jestliže se často stává, že dítě nemá připravené pomůcky, nenosí svačinu, chová se divně nebo nastala nenadálá změna v jeho chování, jsou to faktory, které mohou oznamovat, že se něco děje v rodině. V následujících kapitolách se budu věnovat pouze několika závažnějším případům, které bychom jako pedagogové neměli nechávat bez povšimnutí.

### **3.10.1 Zanedbávání školní docházky (záškoláctví)**

Když se řekne záškoláctví, je důležité si uvědomit, že to není jen to „klasické chození za školu“, ale že může jít i o závažnější případy liknavosti rodičů, kteří nedbají o to, aby jejich dítě do školy chodilo. Může se jednat o podporu zahálčivého způsobu života ze strany rodičů. Když žák nebo student nechodí do školy, tedy nemá řádně omluvené absence, pak se jedná o záškoláctví. Metodický pokyn MŠMT č. 10 194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví uvádí, jakým způsobem se omlouvá nepřítomnost, jsou zde doporučení, která je možno komponovat do školního řádu.

Ve školském zákoně<sup>11</sup> je uvedeno v §50 odst. 1, že zákonný zástupce, či zletilý žák, je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do tří kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti. Dodatečná omluvenka by tím pádem neměla být učitelem uznávána a nepřítomnost by byla považována za neomluvenou.

---

11 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Absenci, která není omluvena a je do součtu 10 vyučovacích hodin, řeší třídní učitel se zákonnými zástupci v kompetenci školy. Při počtu neomluvených hodin nad 10, ale méně než 25, je svolávána výchovná komise. Pokud je počet neomluvených hodin více než 25, je nutno tuto skutečnost oznámit na orgán sociálně-právní ochrany dětí a mládeže – OSPOD. Tento postup je dle platného metodického pokynu MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j. 10 194/2002-14. Upozorňuji, že zameškané hodiny se počítají od počátku školního roku a jakmile dosáhnou počtu 10, řeší se okamžitě. Ve své praxi jsem se setkala s počítáním neomluvených hodin v každém měsíci zvláště, což vedlo k tomu, že OSPOD řešil případ zameškaných skoro 90 neomluvených hodin, aniž by bylo předtím podáno oznámení při zameškaných 25 hodinách.

Při neomluvené absenci nad 25 hodin je dáno podezření z přestupku dle § 31 přestupkového zákona, kterého se dopouštějí rodiče tím, že zanedbávají školní docházku svého dítěte, citace níže:

#### **„§ 31 Přestupky na úseku školství a výchovy mládeže**

**(1)** Přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že nepřihlásí dítě k povinné školní docházce nebo zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka.

**(2)** Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 3 000 Kč.“

V případě, že rodiče po prošetření přestupku i nadále nedbají o docházku svého dítěte do základní školy, tedy dítě neplní povinnou devítiletou docházku,<sup>12</sup> je možné považovat jednání rodičů za podezření ze spáchání trestného činu ohrožování výchovy dítěte § 201 trestního zákoníku, viz kapitola 3.10.2.

O záškoláctví, jeho příčinách, možné pomoci při záškoláctví a jeho prevenci pojednává velmi podrobně publikace *Co dělat, když*.<sup>13</sup> V kapitole věnované záškoláctví zmiňuje možnost odebrání sociálních dávek rodičům, kteří byli sankcionováni dle přestupkového zákona za záškoláctví svých potomků. Jedná se o skutečnost, že zákon o sociální potřebnosti č. 482/1991 Sb. v § 3 uvádí: „Za sociálně potřebného se též nepovažuje rodič, který neplní povinnosti zákonného zástupce nezaopatřeného dítěte spojené s řádným plněním povinné školní docházky podle zvláštního právního předpisu, pokud dítě je pro účely sociální potřebnosti společně posuzovanou osobou.“<sup>14</sup>

U žáků a studentů, kteří již dokončili devítiletou povinnou školní docházku, je možné uplatňovat kázeňské tresty ve smyslu § 30 a 31 zákona č. 561/2004

<sup>12</sup> § 36 zákona č. 561/2004 Sb., v platném znění.

<sup>13</sup> VAŇKÁTOVÁ, E. a kol. *Co dělat, když – praktické náměty k prevenci a intervenci rizikového chování*. Kapitola Záškoláctví, listy A 1.3.

<sup>14</sup> VAŇKÁTOVÁ, E. a kol. *Co dělat, když – praktické náměty k prevenci a intervenci rizikového chování*. Kapitola Záškoláctví, listy A 1.3, s. 27.

Sb. – školský zákon, v platném znění.<sup>15</sup> Těmto starším žákům může hrozit podmíněné vyloučení žáka nebo studenta, vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení a další kázeňská opatření, která nemají právní důsledky pro žáka nebo studenta (snížený stupeň z chování atp.).

Příloha č. 11 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 uvádí také podrobné informace o záškoláctví, jeho řešení a prevenci.

### 3.10.2 Ohrožování výchovy dítěte

Jestliže není o dítě správně postaráno, vypadá to, že rodiče neplní své povinnosti vyplývající z rodičovské péče: např. dítě nemá svačiny, chodí špinavé a zanedbané, rodiče se soustavně nedostavují na třídní schůzky a se školou nespolupracují při výchovných problémech, případně rodiče nedbají o výchovu dítěte, pak se může jednat o podezření ze spáchání trestného činu ohrožení výchovy dítěte § 201 trestního zákoníku, ale také o podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku. Výpis přesného znění těchto trestných činů:

#### „§ 201 Ohrožování výchovy dítěte

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

- a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,
  - b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
  - c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo
  - d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,
- c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.“

---

<sup>15</sup> § 31 školní řád, vnitřní řád, stipendijní řád a § 31 výchovná opatření (pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření).

### „§ 196 Zanedbání povinné výživy

(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze, nebo

b) byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.“

Oba tyto trestné činy lze spáchat i z nedbalosti, což je pro rodiče o to horší. Třeba to, že rodič nechává soustavně své nezletilé dítě mladšího školního věku dívat do pozdních nočních hodin na televizi, může znamenat, že zanedbává řádnou péči a nestará se o to, aby mělo dítě dostatek odpočinku. Stejně lze aplikovat na starší děti, které v noci tráví u počítače (na sociálních sítích nebo hrají hry) takové množství času, že potom ve škole usínají. Opět – rodiče se mají postarat o to, aby tyto děti měly řádný režim a dostatek odpočinku.

### 3.10.3 Závislost na počítačových hrách (gambling, netolismus)

Pod pojmem **netolismus** rozumíme chorobnou závislost na tzv. virtuálních drogách, mezi které jsou počítány – televize, video (DVD), počítačové hry, mobilní telefon nebo práce či zejména zábava na internetu (chatování, kontrola e-mailových zpráv atd.).<sup>16</sup>

„**Gambling**, neboli **hraní hazardních her**, je považován za patologickou psychickou závislost na lákové představě rychlého zisku peněz nebo jiné hmotné výhry. Pravidla her jsou přitom nastavena z dlouhodobého hlediska pro hráče nevýhodně. Mnozí hráči získávají závislost na hře, rostoucí finanční problémy se snaží vyřešit další účastí ve hře a vytvářejí tak bludný kruh. Závislé osoby (tzv. gambleři) dokážou prohrát ohromné částky, což má často za následek zásadní narušení mezilidských vztahů a existenční potíže nejen samotných hráčů, ale často i jejich blízkých. Gamblerství bývá spojeno s jinými druhy závislostí, například na drogách. Český zákon nedovoluje hru hazardních her osobám mladším osmnácti let a do heren s automaty jim pak úplně zakazuje vstup.“<sup>17</sup>

**Závislostní chování** – Světová zdravotnická organizace (SZO, World Health Organisation) roku 1964 formulovala pojem **závislost**. Podle lékařské vědy je závislost: „... stav, při kterém absence látky nebo jiného podnětu vyvolává v or-

16 <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/netolismus>

17 <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/gambling>



ganismu fyzické nebo duševní obtíže. Vzniká po opakovaném nebo chronickém užívání látky, ale i při určité činnosti, která přináší nadměrné uspokojení.“<sup>18</sup>

### Nelátkové závislosti

„Ačkoliv počítače a internet usnadňují komunikaci, zefektivňují práci a poskytují dříve nepředstavitelnou formu zábavy, může mít jejich používání i svá negativa. Zejména, pokud to s nimi jejich uživatel přehání. Mezi přímé důsledky přemíry času stráveného online patří zejména narušení denního rytmu, zanedbávání osobní hygieny a výživy, spánková deprivace, únava, bolesti hlavy a očí a zhoršená orientace v čase (Brenner, 1997; Young, 1999; Wieland, 2005). Jako dlouhodobý důsledek excesivního používání internetu a počítačů bývá zmiňována změna životního stylu, pokles fyzické aktivity, nemoci pohybového ústrojí, obezita, sociální stažení z reálných mezilidských vztahů, ztráta přátel, problémy a konflikty v osobních vztazích, zanedbávání povinností, pozdní příchody, nesoustředěnost, snížená výkonnost a z toho pramenící problémy ve škole nebo v práci (Chou et al., 2005; Young & Rodgers, 1998; Young, 2004).

Volně dle Davise (2001) lze technologickou závislost definovat jako takové chování člověka v interakci s počítačem, internetem či jinou informační technologií, které je 1) nezvladatelné; 2) obtěžující, ubírající příliš mnoho času nebo vedoucí k problémům ve vztazích, v práci nebo dalších oblastech života; a 3) není přítomno výhradně během manických nebo hypomanických epizod.

Během posledních desetiletí byla popsána např. *závislost na televizi* (Kubey & Csikszentmihalyi, 2002); Keepers (1990) na případové studii kompulzivního hraní videoher definuje *technologickou závislost* („technological dependency“); chemickou nebo behaviorální závislost, která zahrnuje interakci člověka s nehumánním artefaktem, nazývá Griffiths (1995) „technological addiction“; *závislost na počítačích* popsaná Shottonem (1991) v jeho studii vykazuje jako jediný závažný negativní následek stížnosti partnerek; *závislost na kyberprostoru* (Suler, 2004) v sobě pak zahrnuje závislost na počítačích, internetu, videohrách a mobilních telefonech.“<sup>19</sup>

Pokud bude mít pedagog podezření na závislostní chování žáka nebo studenta, zejména závislost na počítačích, hrách nebo mobilním telefonu (netolismus), doporučují obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu (PPP) a vše řešit se zákonnými zástupci žáka. Když vyjde najevo, že rodiče dostatečně nedbají o výchovu dítěte a o jeho zdravý mravní a rozumový vývoj, je podezření ze spáchání trestného činu ohrožování výchovy dítěte dle § 201 trestního zákoníku, viz kapitola výše. Můžeme podat oznámení na OSPOD nebo na Policii ČR k prošetření celé skutečnosti.

18 <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/zavislostni-chovani>

19 <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/566/3246/Technologicke-zavislosti>

V případě, že bude podezření na hraní na výherních automatech, může se jednat také o ohrožování výchovy dítěte dle §201 trestního zákoníku, avšak odst. 2:

**„§201 Ohrožování výchovy dítěte**

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,
- c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.“

U tohoto trestného činu mohou být pachatelé provozovateli heren a barů s výherními hracími automaty, kteří umožní dětem mladším 18 let hru na těchto přístrojích. Nebo mohou být pachateli rodiče, kteří své děti do takových podniků vezmou a umožní jim hru na přístrojích.

### **3.10.4 Týrání svěřené osoby a domácí násilí**

Jako pedagogové jsme jistě již byli poučeni o tom, jak rozpoznávat, že se v rodině „něco děje“, všímáme si změn v chování dítěte, zkoumáme modřiny na těle (např. při hodině tělocviku) anebo zjišťujeme různé informace o dítěti od spolužáků.

Jestliže jsme zjistili, že se v rodině může vyskytovat týrání dítěte, vždy věc musíme oznámit Policii ČR. Máme v tomto případě dokonce oznamovací povinnost, jelikož se jedná o trestný čin uvedený v §368 trestního zákoníku. V případě, že bychom věc neoznámili, dopustíme se sami trestného činu neoznámení trestného činu §368 trestního zákoníku, podrobný výpis znění viz *příloha č. 1*.

Přesné znění §198 Týrání svěřené osoby dle trestního zákoníku:

**„§198 Týrání svěřené osoby**

(1) Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
- d) páčá-li takový čin po delší dobu.

**(3)** Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt.“

Pozor, oznamovací povinnost se vztahuje pouze na výše uvedený trestný čin týrání §198 TZ. Pokud by se jednalo o tzv. domácí násilí, popsané v §199 trestního zákoníku, oznamovací povinnost tam není stanovena:

**„§199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí**

**(1)** Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

**(2)** Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
- d) páchá-li takový čin po delší dobu.

**(3)** Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt.“

Učitel nemá povinnost kvalifikovat, zda se jedná o ten, či onen trestný čin, to provádějí orgány činné v trestním řízení, zejména Policie ČR.

Podezření na páchaní těchto trestných činů doporučuji vždy oznámit jak na Policii ČR, tak na OSPOD, oznamuje se podle místa bydliště dítěte.

Při podezření na možné týrání dítěte postupujte co možná nejbezpečněji a dbejte pokynů Policie ČR. Jedná se hlavně o to, kdy vyrozumívat zákonné zástupce, kteří jsou vlastně podezřelí ze spáchání trestného činu vůči svému dítěti. Jestliže nevíte, jak postupovat, zavolejte na kriminální policii příslušného obvodního oddělení a ptejte se, co udělat.

Další podrobnosti zejména k syndromu týraného a zneužívaného dítěte najdeme také v příloze č. 5 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28.

### **3.10.5 Pohlavní zneužití dítěte**

Další nepříjemný trestný čin, který může ve škole vyjít najevo, je pohlavní zneužití dítěte. Může dojít k tomu, že dítě je zneužito někým z rodiny. Postup oznamování Policii ČR je stejný jako u předešlého případu. Jestliže se

hodnověrným způsobem dozvím, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin pohlavního zneužití, mám povinnost takové jednání přikazít (§ 367 trestního zákoníku). Překažením tohoto trestného činu je včasné oznámení Policii ČR.

Trestný čin sexuální nátlak dle § 186 trestního zákoníku zde zmiňuji z toho důvodu, že se mnohdy stává, že se příbuzný domnívá, že pokud má sexuální styk s osobou starší 15 let a mladší 18 let, tak je beztrestný a nic se mu nemůže stát. Není tomu tak: pokud dítě (mladší 18 let) nutí k činnostem vyjmenovaným v § 186 trestního zákona (přesné znění viz níže), může být opravdu potrestán, i když je dítě již starší 15 let.

### „§ 186 Sexuální nátlak

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) na dítěti, nebo
- b) nejméně se dvěma osobami.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,
- b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
- c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(7) Příprava je trestná.“

Jednání sexuálního charakteru směřující k dítěti mladšímu 15 let je vždy považováno za pohlavní zneužití a je důležité tento trestný čin přikazít a ihned oznámit.

### „§ 187 Pohlavní zneužití

- (1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
- (5) Příprava je trestná.“

**Pedagogové se mnohdy ptají: Co to je hodnověrný způsob?** Mají strach věc oznámit, protože se bojí, že to třeba nebude pravda a dostanou se sami do problémů kvůli křivému obvinění. Hodnověrný způsob je takový, kdy je podezření důvodné. Podezření, které není nijak podloženo, lze oznámit na OSPOD. Sociální pracovníci mají více možností vstupu do rodiny, mohou s dítětem hovořit o samotě a bez přítomné další osoby a jednájí vždy ve prospěch dítěte i za cenu, že to bude jednání proti zákonným zástupcům. Na prvním místě je vždy blaho dítěte (mladšího 18 let). Takže oznamujeme podezření OSPOD, hodnověrně potvrzené podezření Policii ČR. Není vyloučeno oznámení na obě tyto instituce, vždy spolu spolupracují.

Pachatelem může být jak někdo z příbuzných, tak cizí osoba venku, třeba v parku. Metodické doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, příloha 5 informuje i o postupu v těchto případech pohlavního zneužití.

### 3.10.6 Výroba dětské pornografie

U této trestné činnosti je důležité si uvědomit, že pohlavní styk mohou mít mezi sebou děti od 15 let, pokud k tomu nebudou nuceny násilím, viz § 186 trestního zákoníku, výpis znění je výše. Je zde ale takový paradox, že ačkoliv tyto děti tzv. mohou souložit, nesmějí se při tom fotografovat ani nahrávat na video. Jednalo by se totiž o výrobu dětské pornografie ve smyslu ustanovení § 192 trestního zákoníku, neboť zde se hovoří o využívání dítěte k pornografickému dílu a za dítě je pro účely trestního řízení považována osoba mladší 18 let.

### „§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

- (1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.
- (2) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zpro-

středkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

**(3)** Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo
- c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

**(4)** Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“

### „§ 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

**(1)** Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

**(2)** Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

**(3)** Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“

V případě § 193 trestního zákoníku – zneužití dítěte k výrobě pornografie – máme dokonce oznamovací povinnost, jelikož se jedná o trestný čin uvedený v § 368 trestního zákoníku. V případě, že bychom toto neoznámili, dopustíme se sami trestného činu neoznámení trestného činu, podrobný výpis znění viz *příloha č. 1*.

Podezření na spáchání těchto trestných činů vždy oznamujte Policii ČR, neboť se jedná o závažnou trestnou činnost ohrožující mravní vývoj dítěte.

Na tomto místě apeluji na pedagogy, aby o těchto skutečnostech přiměřenou formou informovali děti, zejména v pubertálním věku a také jejich rodiče. Je to taková paradoxní situace, kterou si málokdo uvědomuje. V současné době rozvoje informačních a komunikačních technologií se často stává, že si děti mezi sebou posílají obrázky se sexuální a pornografickou tematikou.

Pokud by se nejednalo vyložení o „porno-fotky“ osoby mladší 18 let nebo osoby, jež se jeví být dítětem, a byla by to „klasická pornografie“, ani toto si

děti mladší 18 let mezi sebou nemohou posílat, neboť se dopouštějí trestného činu šíření pornografie dle §191 trestního zákoníku:

### „§191 Šíření pornografie

(1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo písemně, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“

Bohužel narážíme na dostupnost pornografie na internetu, kde stačí jen potvrdit, že osobě je více než 18 let, takže se k prohlížení těchto webových stránek mohou dostat i mladší děti. Zamezení přístupu na webové stránky s pornografickou tematikou je na rodičích a ve škole na učitelích (při výuce informatiky). Je třeba dohlédnout na zablokování těchto stránek, jinak se vystavujeme možnosti postihu za trestný čin ohrožování výchovy dítěte §201 trestního zákoníku.

### 3.10.7 Negativní působení sekt

„Pod výrazem *náboženská sekta* se nejčastěji míní **seskupení vystižené některou ze čtyř dále uvedených charakteristik:**

1. Náboženská společnost **vzniklá ve snaze reformovat nauku anebo praktiky větší a starší náboženské společnosti**, např. některé etablované církve. Obvykle **přejímá většinu nauky** původní skupiny, ale **má i nové, odlišné ideje**. Protože porušila tradice, existuje mezi ní a okolím určité napětí. Mnoho tako-

vých sekt brzy zanikne. Jiné přežívají. Další rostou a vyvíjejí se v etablované náboženské společnosti, od kterých se případně zase odštěpují nové sekty. Jako sekty v tomto smyslu začínala mnohá dnes etablovaná náboženství, včetně křesťanství. (Římští Židé označili podle Skutků apoštolů 28,22 v rozhovoru s apoštolem Pavlem začínající křesťanství jako sektu.)

2. Podle některých křesťanů relativně nová, spíše menší náboženská společnost, buď výslovně mimo křesťanství, nebo odmítající pojetí křesťanství jimi preferované. V této souvislosti bývají označováni za sektáře např. **adventisté, letniční křesťané jako celek, kvakeři**, Křesťanská věda, Obec křesťanů, případně antroposofie, a někdy také (zejména evropští) **buddhisté, hinduisté, taoisté, někdy i muslimové**.

3. Náboženská společnost, v níž **převládají tendence jako autoritářství, uzavřenost, fanatismus, nesnášlivost, selekce informací** apod.

4. Náboženská společnost, která svým stoupencům škodí, obvykle takzvaným **vymýváním mozku**. (Kolem toho ale zřejmě koluje mnoho pověr. Je nesnadné to exaktně potvrdit. Z téhož bývají recipročně obviňovány i některé antisektářské aktivity.) Dále do této skupiny patří **náboženské společnosti s násilnými, popř. vražednými či sebevražednými tendencemi**.

Slovo *sekta* pochází z latinského *secta*. Není rozhodnuto, je-li původem slovo *seco, secare* (sekat) nebo *sequor, sequi* (následovat). Do evropských jazyků proniklo z latinského překladu Bible, kde v Novém zákonu je několikrát uvedeno jako překlad původního řeckého *hairesis*, jež je nejbližší významu 1.<sup>20</sup>

Podezření, že rodina je součástí sekty, je vždy nutné ihned řešit. Nabízí se zejména „opatrné“ zjišťování závažnosti napojení rodiny na sektu, na místě je vždy psychologická pomoc. K této problematice doporučuji prostudování literatury od odborníků na problematiku sekt: Zdeňka Vojtíška nebo Oldřicha Štampacha.<sup>21</sup> Mnoho informací je na stránkách Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů [www.sekty.cz](http://www.sekty.cz).

### 3.10.8 Poruchy příjmu potravy

Jedná se zejména o **mentální anorexii** (úmyslné snižování hmotnosti) a **bulimii** (přejídání spojené s přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti). Postihuje v současné době chlapce i dívky.

20 <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/negativni-pusobeni-sekt>

21 VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 462 s. ISBN 80-7178-798-1. *DINGIR*. Časopis o současné náboženské scéně. Čtvrtletník. Praha: Dingir, s.r.o. ISSN 1212-1371.



V příloze č. 3 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 je problematika poruch příjmu potravy velmi podrobně rozepsána, včetně postupů, doporučení a dostupné literatury.

V případě, že by rodiče nedbali o zdravý tělesný rozvoj a růst svého dítěte, mohli by se opět dopouštět, byť i z nedbalosti, trestných činů ohrožování výchovy dítěte §201 a zanedbání povinné výživy §196 trestního zákoníku, podrobnosti viz kapitola 3.10.2.

### 3.10.9 Homofobie

„**Homofobie** v nejširším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem. V užším slova smyslu se jedná pouze o postoje a jednání negativně namířené vůči homosexuálním lidem. Pro podobné jevy ve vztahu k lidem bisexuálním se někdy používá separátní termín bifobie, zatímco v případě nenávisti vůči lidem transsexuálním se mluví o transfobii, avšak tyto termíny nejsou v českém jazykovém prostředí příliš rozšířené.“<sup>22</sup>

Další důležité informace k tomuto druhu rizikového chování najdeme v příloze č. 8 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28.

V případě výskytu jevů spojených s intolerancí a nepřátelstvím vůči skupině nebo skupinám osob, doporučuji ihned, už při náznacích, řešit dle výše uvedené metodiky. V případě rozmachu se může jednat až o naplnění skutkových podstat trestných činů nebo přestupků vztahujících se k rasismu – viz níže.

## 3.11 Co kdyby došlo ve škole k projevům extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu?

Extremismus a rasismus je v současné době velmi aktuální problém, který se prolíná i do škol. Byl vydán metodický pokyn MŠMT č. 14 423/99-22 k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance. Doporučení zde uvedená jsou především určena k prevenci a utužování zdravých vztahů ve třídních kolektivech.

---

22 <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/homofobie>

Co však dělat, pokud dojde k projevům rasové nesnášenlivosti anebo intolerance, xenofobie? Níže je popsáno jednání, které už je závažné a je trestným činem dle trestního zákoníku:

**„§ 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob**

**(1)** Kdo veřejně hanobí

- a) některý národ, jeho jazyk, některou rasu nebo etnickou skupinu, nebo
  - b) skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

**(2)** Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) nejméně se dvěma osobami, nebo
- b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.“

**„§ 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod**

**(1)** Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

**(2)** Stejně bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání činu uvedeného v odstavci 1.

**(3)** Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo
- b) účastní-li se aktivně takovým činem činnosti skupiny, organizace nebo sdružení, které hlásá diskriminaci, násilí nebo rasovou, etnickou, třídní, náboženskou nebo jinou nenávist.“

**„§ 403 Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka**

**(1)** Kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

**(2)** Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným podobně účinným způsobem,
- b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,
- c) spáchá-li takový čin jako voják, nebo
- d) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

**(3)** Příprava je trestná.“

**„§404 Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka**

Kdo veřejně projevuje sympatie k hnutí uvedenému v §403 odst. 1, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“

Při podezření na spáchání těchto trestných činů doporučuji volat Policii ČR ihned. Učitel není ten, kdo kvalifikuje jednání žáka jako trestný čin nebo přešupek, od toho jsou zde orgány činné v trestním řízení, které mohou určit, zda jednání je trestným činem nebo zda jde o přešupek.

Z přešupků by se jednalo hlavně o přešupek proti občanskému soužití §49 přešupkového zákona, podrobný výpis znění:

**„§49 Přešupky proti občanskému soužití**

**(1)** Přešupku se dopustí ten, kdo

- a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,
- b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,
- c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přešupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,
- d) omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin,
- e) působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

**(2)** Za přešupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5 000 Kč a za přešupek podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20 000 Kč.“

Opět je důležité zmínit, že podrobně se o extremismu, rasismu, xenofobii a antisemitismu dočteme v příloze č. 9 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, kde najdeme doporučení na řešení tohoto problému ve škole.

## 3.12 Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

Samostatně zařazují ještě kapitoly o rizikovém chování ve sportu a v dopravě. Současné trendy a rozvoj extrémních sportů a neustálé zlepšování rychlosti motorových vozidel vede k rizikovosti i v těchto oblastech. Mladí lidé, i děti, mají pocit, že musí vyzkoušet všechno extrémní a často využívají dosaženého úspěchu ke své prezentaci na sociálních sítích. Styl „podívejte se, co všechno jsem už vyzkoušel“ vede k tomu, že se snaží překonávat ostatní a nedbají na vlastní hranice sil. Pedagogům nabízím v následujících kapitolách hlavně odkazy na informace k bezpečnému sportu a bezpečné dopravě.

### 3.12.1 Rizikové sporty

„*Extrémní sport* je v původním významu sport, jehož provozování je spojené s vyšším rizikem a doprovázené je domnělým zvýšením hladiny adrenalinu v krvi (ve skutečnosti jde o endorfin, dopamin a serotonin). V dnešní době jsou k extrémním sportům řazeny také sporty, které nejsou příliš propagovány či podporovány na komerční úrovni a jejichž provozování se omezuje na nepříliš početné skupiny nadšenců, které však u ostatních vyšší riziko evokují i přes to, že s jejich provozováním často není spojeno.

I takový sport se ovšem časem může proměnit v masovou záležitost, o čemž svědčí např. snowboarding, který byl v roce 2002 zařazen do programu olympijských her.“<sup>23</sup>

Vzhledem k tomu, že pedagogové často vyjíždějí se svými žáky na lyžařský kurz, podnikají cykloturistické výjízdky nebo s dětmi jezdí na in-line bruslích, doporučuji s ohledem na rizikovost extrémních sportů prostudovat dva projekty Masarykovy univerzity Brno, Fakulty sportovních studií. V těchto projektech vytvořili autoři řadu e-learningových kurzů pro pedagogy základních a středních škol a víceletých gymnázií. Podrobné informace jsou na webových stránkách <http://www.fsps.muni.cz/sdetmivpohode/>, název projektu:

#### Na hřišti i na vodě být s dětmi vždy v pohodě

Projekt Masarykovy univerzity, Fakulty sportovních studií je zaměřen na zvýšení kompetencí, dostupnosti, kvality a atraktivity dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP). Projekt nabídne akreditovaný seminář pro řídicí pracovníky z oblasti Zdravého životního stylu týkající se bezpečnosti a prevence úrazů žáků (konající se dvakrát ve 13 krajských městech mimo hlavní město Prahu).

---

<sup>23</sup> <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/rizikove-sporty>

Inovativnost, atraktivita a bezpečnost prováděné činnosti z hlediska zdravého životního stylu a první pomoci je hlavní přidanou hodnotou 8 prezenčních a 7 e-learningových kurzů. Ty budou nabízeny cílové skupině pedagogů II. stupně ZŠ, víceletých gymnázií a středních škol. Kurzy budou koncipovány v souladu s požadavky Rámcového vzdělávacího programu ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Bude zpracováno 12 metodických materiálů. Kurzy, seminář i materiály budou před akreditací pilotně ověřeny a oponovány. Výstupem kurzů budou nástroje pro hodnocení efektivity vzdělávání ověřené na vybraném vzorku žáků.<sup>24</sup>

Dalším projektem je projekt zaměřený na bezpečnost a prevenci úrazů žáků zejména při výuce tělesné výchovy. Podrobné informace jsou na webových stránkách: <http://www.fsps.muni.cz/sdetmivjmkvpohode/>, název projektu:

### **Na hřišti i na vodě být s dětmi v Jmk v pohodě**

Projekt je zaměřen na zlepšení kompetencí a zvýšení dostupnosti, kvality a atraktivity DVPP pro pedagogické pracovníky škol a školských zařízení z hlediska bezpečnosti a prevence úrazů žáků.

Aspekt bezpečnosti a zároveň inovativnosti při výuce předmětů Tělesná výchova je hlavním přínosem prezenčních a e-learningových kurzů, které budou nabízeny cílové skupině pedagogů II. stupně ZŠ, víceletých gymnázií a středních škol v celém Jihomoravském kraji. Kurzy budou koncipovány v souladu s požadavky Rámcového vzdělávacího programu (RVP) ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví.

Projekt nabídne 6 akreditovaných prezenčních kurzů ve 2 bězích a 6 e-learningových kurzů pro učitele II. stupně ZŠ, víceletých gymnázií a SŠ. Budou zpracovány 2 metodické materiály. Vzniklý materiál bude oponován. Kurzy pro pedagogy budou před akreditací ověřeny pilotně a oponovány.<sup>25</sup>

### **3.12.2 Rizikové chování v dopravě**

Informace k rizikům v dopravě najdeme v příloze č. 2 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28.

Myslím, že v Metodickém doporučení je opravdu pestrý výčet informací, ze kterých doporučuji zejména prostudovat uvedený legislativní rámec a klást důraz na dopravní výchovu dětí. Znalost zákona o silničním provozu

---

<sup>24</sup> <http://www.fsps.muni.cz/sdetmivpohode/index.php?menu=anotace>

<sup>25</sup> <http://www.fsps.muni.cz/sdetmivjmkvpohode/index.php?menu=anotace>

č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je základem pro každého dospělého i dítě.

Dopravní výchově se věnuje hodně institucí, existuje mnoho webových stránek s touto problematikou. Metodiku dopravní výchovy má zpracovanou např. Besip, který má spoustu pomůcek a pracovních listů,<sup>26</sup> stránky <http://www.pankuzel.cz> nabízejí formou počítačové hry jízdu na kole na dopravním hřišti dle pravidel silničního provozu.

---

<sup>26</sup> <http://www.ibesip.cz/Dopravni-ychova>

## Závěr

Příručka pro učitele nepopisuje všechny druhy rizikového chování dětí a mládeže. Určitě se najde mnoho dalších typů chování, které zde uvedeny nejsou, a přesto jsou rizikové. Cílem sepsání této příručky bylo zejména poukázat na možnost pohledu na rizikové chování z hlediska trestního práva, možnost zakomponovat do řešení nejen školský zákon, ale i další zákony.

**Postupy v příručce uvedené mají pouze doporučující charakter. Každý případ se posuzuje dle platné legislativy a zákony jsou nadřazeny všem doporučením a metodikám.**

Snažila jsem se v příručce vysvětlit složitosti trestního a přestupkového řízení tak, aby bylo pro praxi užitečné, pochopitelné a srozumitelné. Věřím, že příručka pedagogickým pracovníkům poskytne pohled na řešení rizikových situací z jiného, „policijního“ úhlu. A v kontextu metodických doporučení a postupů daných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, bude přínosnou pomůckou.

Doufám, že příručka bude užitečná také pro rodiče, kteří se při jejím studiu seznámí s pojmy a riziky, s nimiž se jejich děti ve škole mohou setkat. Zodpovědnost za výchovu dítěte je vždy na rodičích a je důležité také jim ukázat cestu k prevenci.





## Literatura

- BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I. a kol. *Psychologie a sociologie řízení*. 3.vyd. Praha: Management press, s. r. o., 2007. 798 s. ISBN 978-80-7261-169-0.
- DANDOVÁ, E. *Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách*. 1. vyd. Praha: ASPI, a. s. 2008, 172 s. ISBN 978-807357-373-7.
- CHMELÍK, J. *Extremismus*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1997. 127 s.
- MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha: Togga, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.
- JURKOVÁ, K. *Metodika k prevenci a řešení kyberšikany*. PPP Brno, 2010. Dostupné na [www.poradenskecentrum.cz](http://www.poradenskecentrum.cz).
- CAST-ZAHN, A. *Jak mluvit, aby nás děti poslouchaly*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2007. 248 s. ISBN 978-80-251-1747-7.
- CAST-ZAHN, A. *Jak společně s dětmi zvládat výchovné krize*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2007. 160 s. ISBN 978-80-251-1557-2.
- ŠILHANOVÁ, S. *Co dělat, když...* Praha, 2010. Článek dostupný na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZUG/6409/CO-DELAT-KDYZ.html/>.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-303-0.
- VANĀKÁTOVÁ, E. a kol. *Co dělat, když – praktické náměty k prevenci a intervenci rizikového chování*. Praha: Raabe, 2010 (včetně 7. aktualizace 2012). Na volných listech v pořadači. ISSN 1804-5537.
- VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 462 s. ISBN 80-7178-798-1.
- Zákon č. 40/1964 Sb., v platném znění – občanský zákoník.
- Zákon č. 200/1990 Sb., v platném znění – přestupkový zákon.
- Zákon č. 561/2004 Sb., v platném znění – školský zákon.
- Zákon č. 379/2005 Sb., v platném znění – tabákový zákon.
- Zákon č. 40/2009 Sb., v platném znění – trestní zákoník.
- Zákon č. 141/1961 Sb., v platném znění – trestní řád.
- Zákon č. 101/2000 Sb., v platném znění – zákon o ochraně osobních údajů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., v platném znění – zákon o soudnictví ve věcech mládeže.
- Zákon č. 273/2008 Sb., v platném znění – zákon o Policii České republiky.
- Zákon č. 94/1963 Sb., v platném znění – zákon o rodině.
- Zákon č. 359/1999 Sb., v platném znění – zákon o sociálně-právní ochraně dětí.
- Zákon č. 361/2000 Sb., v platném znění – zákon o silničním provozu.

Zákon č. 127/2005 Sb., v platném znění – zákon o elektronických komunikacích.

Zákon č. 167/1998 Sb., v platném znění – zákon o návykových látkách.

Zákon č. 482/1991 Sb., v platném znění – zákon o sociální potřebnosti.

Úmluva o právech dítěte – sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí  
č. 104/1991, v platném znění.

Nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku.

Nařízení vlády č. 456/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných a psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.

Vyhláška MŠMT č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, v platném znění.

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění.

Metodický pokyn MŠMT č. 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikánování mezi žáky škol a školských zařízení.

Metodický pokyn MŠMT č. 14 423/99-22 k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance.

Metodický pokyn č. 10 194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (v aktuálním znění), č. j. 21291/2010-28.

*PREVENCE*. Měsíčník. Praha: Občanské sdružení Život bez závislostí ve spolupráci s vydavatelstvím Coolish Press. ISSN 1214-8717. Ročník 8, 2011.

*MOJE PSYCHOLOGIE*. Měsíčník. Praha: Mladá fronta. ISSN 1213-5100. Ročník 2010, 2011, 2012.

<http://adiktologie.cz>

<http://casmp.cz>

<http://bezpecnyinternet.cz>

<http://e-bezpeci.cz>

<http://e-nebezpeci.cz>

<http://www.cs.wikipedia.org>

<http://www.fsps.muni.cz/sdetmivpohode>

<http://www.ibesip.cz>

<http://www.msmt.cz>

<http://www.poradenskecentrum.cz>

<http://www.prevence-info.cz>

<http://www.pankuzel.cz>

<http://rvp.cz>

<http://saferinternet.cz>

<http://www.sekty.cz>

<http://spolecnekbezpeci.cz>

## Seznam zkratk

DVPP	-	další vzdělávání pedagogických pracovníků
ICT	-	informační a komunikační technologie
Jmk	-	Jihomoravský kraj
KP	-	Krizový plán
MP	-	Městská policie
MPP	-	Minimální preventivní program
MŠMT	-	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OČTR	-	orgány činné v trestním řízení
OPL	-	omamná a psychotropní látka
OSPOD	-	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OZ	-	občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., v platném znění
PČR	-	Policie České republiky
PPP	-	pedagogicko-psychologická poradna
PZ	-	přestupkový zákon – zákon č. 200/1990 Sb., v platném znění
RVP	-	Rámcový vzdělávací program
SKPV	-	Služba kriminální policie a vyšetřování
SZO	-	Světová zdravotnická organizace
ŠMP	-	školní metodik prevence
TŘ	-	trestní řád – zákon č. 141/1961 Sb., v platném znění
TZ	-	trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., v platném znění
ÚMČ	-	úřad městské části
ZSM	-	zákon o soudnictví ve věcech mládeže – zákon č. 218/2003 Sb., v platném znění



## Seznam příloh

**Příloha č. 1** – Nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu

**Příloha č. 2** – Trestné činy, které mohou naplňovat šikanu

**Příloha č. 3** – Trestné činy, které mohou být nejčastěji kyberšikanou

**Příloha č. 4** – Trestné činy na úseku omamných a psychotropních látek

**Příloha č. 5** – Rodičovská zodpovědnost dle zákona o rodině

## Příloha č. 1

### **Nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu – výpis znění zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění**

#### **§ 367 Nepřekážení trestného činu**

(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159), neoprávněného odebrání tkání a orgánů (§ 164), obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), zavlčení podle § 172 odst. 3 a 4, loupeže (§ 173), braní rukojmí (§ 174), vydírání podle § 175 odst. 3 a 4, neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 4, znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), týrání svěcené osoby (§ 198), krádeže podle § 205 odst. 5, zpronevěry podle § 206 odst. 5, podvodu podle § 209 odst. 5, pojistného podvodu podle § 210 odst. 6, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6, dotačního podvodu podle § 212 odst. 6, podílnictví podle § 214 odst. 3 a 4, legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 4, padělání a pozměnění peněz (§ 233), neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234), neoprávněné výroby peněz (§ 237), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 3, zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 4, poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 odst. 5, porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 262), porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 263), provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§ 265), porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§ 266), obecného ohrožení (§ 272), vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280), nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281), nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282), nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283), získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290), zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny (§ 292), vlastizrady (§ 309), rozvracení republiky (§ 310), teroristického útoku (§ 311), teroru (§ 312), sabotáže (§ 314), vyzvědačství (§ 316), ohrožení utajované informace (§ 317), válečné zrady (§ 320), násilí proti orgánu veřejné moci podle § 323 odst. 3 a 4, násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 3 a 4, přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332), násilného překročení státní hranice podle § 339 odst. 2 a 3, organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 odst. 4, vzpoury vězňů (§ 344), účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 2 a 3, neuposlechnutí rozkazu podle § 375 odst. 2 a 3, zprotnutí a donucení k porušení vojenské povinnosti podle § 377 odst. 2 a 3, porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti podle § 382 odst. 3 a 4, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností podle § 383 odst. 3 a 4, zběhnutí (§ 386), ohrožování morálního stavu vojáků podle § 392 odst. 2, genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402), přípravy útočné války (§ 406), styků ohrožujících mír (§ 409), použití za-

kázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§411), válečné krutosti (§412), perzekuce obyvatelstva (§413), plenění v prostoru válečných operací (§414) nebo zneužití takového trestného činu nepřekazí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání však nezabavuje pachatele trestní odpovědnosti, týká-li se neoprávněného trestného činu vlastizrady (§309), rozvracení republiky (§310), teroristického útoku (§311), teroru (§312), sabotáže (§314), vyzvědačství (§316), genocidia (§400), útoku proti lidskosti (§401), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§402), přípravy útočné války (§406), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§411), válečné krutosti (§412), perzekuce obyvatelstva (§413), plenění v prostoru válečných operací (§414) a zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle §415 odst. 3.

(3) Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

### **§ 368 Neoznámení trestného činu**

(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin vraždy (§140), těžkého ublížení na zdraví (§145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§149), obchodování s lidmi (§168), zbavení osobní svobody (§170), brání rukojmí (§174), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§193), týrání svěřené osoby (§198), padělání a pozměnění peněz (§233), neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§234), neoprávněné výroby peněz (§237), porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití (§262), porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití (§263), provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§265), porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§266), obecného ohrožení (§272), vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků (§280), nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§281), nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§282), získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§290), zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny (§292), vlastizrady (§309), rozvracení republiky (§310), teroristického útoku (§311), teroru (§312), sabotáže (§314), vyzvědačství (§316), ohrožení utajované informace (§317), válečné zrady (§320), přijetí úplatku (§331), podplacení (§332), účasti na organizované zločinecké skupině podle §361 odst. 2 a 3, genocidia (§400), útoku proti lidskosti (§401), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§402), přípravy útočné války (§406), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§411), válečné krutosti (§412), perzekuce obyvatelstva (§413), plenění v prostoru válečných operací (§414) nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle §415 odst. 3, a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu nebo místo toho, jde-li o vojáka, nadřízenému, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

(3) Oznamovací povinnost podle odstavce 1 nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Oznamovací povinnost nemá také duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství.



## Příloha č. 2

### **Trestné činy, které mohou naplňovat šikanu – výpis znění zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění**

#### **§ 146 Ublížení na zdraví**

(1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na těhotné ženě,
- b) na dítěti mladším patnácti let,
- c) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- d) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo
- e) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

#### **§ 171 Omezování osobní svobody**

(1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.

- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
  - b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

- c) způsobil-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy,
  - d) způsobil-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo
  - e) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

### § 173 Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

### § 175 Vydírání

(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,

c) spáchá-li takový čin se zbraní,

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu,

e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo

f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312), nebo

c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

### § 177 Útisk

(1) Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

### § 184 Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobitelný značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

### § 185 Znásilnění

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

- b) na dítěti, nebo
- c) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,
- b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
- c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

### § 187 Pohlavní zneužití

(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho dozoru, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

### § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

(2) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny,  
b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo  
c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo  
b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

### § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny, nebo  
b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo  
b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

### § 205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a  
a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,  
b) čin spáchá vloupáním,  
c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo  
e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo si присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

## § 228 Poškození cizí věci

(1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či opíše barvou nebo jinou látkou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na věci svědka, znalce nebo tlumočníka pro výkon jejich povinností,

b) spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) spáchá-li takový čin na věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

**Může se jednat i o další trestné činy, zde neuvedené. Věc se posuzuje vždy podle toho, jaké chování nebo jednání bylo šikanováním a podle toho se podřazuje pod skutkové podstaty dle trestního zákoníku.**

## Příloha č. 3

### Trestné činy, které mohou být nejčastěji kyberšikanou – výpis znění zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění

#### § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem,
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

#### § 181 Poškození cizích práv

(1) Kdo jinému způsobí vážnou újmu na právech tím, že

a) uvede někoho v omyl, nebo

b) využije něčího omylu,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 jinému značnou újmu na právech,

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

c) vydává-li se při takovém činu za úřední osobu.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 jinému újmu na právech velkého rozsahu,  
nebo

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

### § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv

- (1) Kdo úmyslně poruší tajemství
  - a) uzavřeného listu nebo jiné písemnosti při poskytování poštovní služby nebo přepravované jinou dopravní službou nebo dopravním zařízením,
  - b) datové, textové, hlasové, zvukové či obrazové zprávy posílané prostřednictvím sítě elektronických komunikací a přiřaditelné k identifikovanému účastníku nebo uživateli, který zprávu přijímá, nebo
  - c) neveřejného přenosu počítačových dat do počítačového systému, z něj nebo v jeho rámci, včetně elektromagnetického vyzařování z počítačového systému, přenášejícího taková počítačová data,  
bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch
  - a) prozradí tajemství, o němž se dozvěděl z písemnosti, telegramu, telefonního hovoru nebo přenosu prostřednictvím sítě elektronických komunikací, který nebyl určen jemu, nebo
  - b) takového tajemství využije.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
  - b) spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky,
  - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo
  - d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako úřední osoba,
  - b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu, nebo
  - c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.
- (5) Zaměstnanec provozovatele poštovních služeb, telekomunikační služby nebo počítačového systému anebo kdokoli jiný vykonávající komunikační činnosti, který
  - a) spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2,
  - b) jinému úmyslně umožní spáchat takový čin, nebo
  - c) pozmění nebo potlačí písemnost obsaženou v poštovní zásilce nebo dopravovanou dopravním zařízením anebo zprávu podanou neveřejným přenosem počítačových dat, telefonicky, telegraficky nebo jiným podobným způsobem,  
bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.
- (6) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,
  - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 5 škodu velkého rozsahu, nebo
  - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

### § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí

- (1) Kdo neoprávněně poruší tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový nebo jiný prospěch, způsobit jinému škodu nebo jinou vážnou újmu, anebo ohrozit jeho společenskou vážnost.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin vůči jinému pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

#### § 184 Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.



## Příloha č. 4:

### Trestné činy na úseku omamných a psychotropních látek

#### § 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,

c) ve značném rozsahu, nebo

d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,

c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo

d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Příprava je trestná.

#### § 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

### § 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

### § 286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu,

c) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

### § 287 Šíření toxikomanie

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) vůči dítěti, nebo

c) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti mladšímu patnácti let.

## Příloha č. 5

### **Rodičovská zodpovědnost dle zákona o rodině č. 94/1964 Sb., v platném znění**

#### **Rodičovská zodpovědnost**

#### **§ 30**

zrušen

#### **§ 31**

(1) Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností

- a) při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,
- b) při zastupování nezletilého dítěte,
- c) při správě jeho jmění.

(2) Při výkonu práv a povinností uvedených v odstavci 1 jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

(3) Dítě, které je schopno s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit dosah opatření jeho se týkajících, má právo obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajících se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje.

(4) Dítě, které žije ve společné domácnosti s rodiči, je povinno podle svých schopností jim pomáhat. Je dále povinno přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem, popřípadě majetek, kterého lze použít pro společné potřeby rodiny.

#### **§ 32**

- (1) Rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.
- (2) Rodiče mají být osobním životem a chováním příkladem svým dětem.

#### **§ 33**

Na výchově dítěte se podílí i manžel, který není rodičem dítěte, za předpokladu, že s ním žije ve společné domácnosti.

### § 34

(1) Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům.

(2) Jestliže jeden z rodičů nežije, není znám nebo nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, náleží rodičovská zodpovědnost druhému rodiči. Totéž platí, je-li jeden z rodičů rodičovské zodpovědnosti zbaven a nebo je-li výkon jeho rodičovské zodpovědnosti pozastaven.

(3) Soud může přiznat rodičovskou zodpovědnost ve vztahu k péči o dítě i nezletilému rodiči dítěte, který dosáhl věku šestnácti let, má-li potřebné předpoklady pro výkon práv a povinností z rodičovské zodpovědnosti vyplývajících.

### § 35

Dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat.

## **Klíčové publikace projektu:**

**Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni  
CZ.1.07/1.3.00/08.0205 ESF OP VK.  
(VYNSPI)**

**Miovský, M. a kol. (2012)**

**Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování.**

**Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Výkladový slovník překračuje oblast školní primární prevence rizikového chování. Je první publikací, která se věnuje výhradně preventivní terminologii a snaží se překlenout úskalí její mezioborovosti a meziresortnosti. Předpokládáme, že publikace najde využití v pregraduální výuce různých oborů, stejně tak v oblasti celoživotního vzdělávání v prevenci rizikového chování. Preventivní pracovníci nestátních neziskových organizací mohou používat výkladový slovník jako podklady při strukturování a vývoji vlastních preventivních intervencí, při psaní dotačních žádostí na dotčené dotační agentury a resorty, při vyhodnocování efektivity preventivních intervencí, při zvyšování vlastních znalostí atd.

Publikace obsahuje celkem 28 klíčových (primárních) hesel. Základní hesla relevantní pro primární prevenci rizikového chování mají abecední řazení. Všechna hlavní hesla výkladového slovníku jsou opatřena anglickým ekvivalentem pro usnadnění práce s anglicky psanou odbornou literaturou.

**Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Veselá, M., Zapletalová, J. (2012)**

**Návrh doporučené struktury Minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy.**

**Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Publikace představuje ucelený pokus o návrh doporučené struktury, obsahu a rozsahu Minimálního preventivního programu (MPP) v České republice. Jde de facto o návrh uceleného komplexního preventivního programu pro ZŠ, který splňuje přísná kritéria kladená na školní programy prevence rizikového chování. Návrh vychází jednak ze současného stavu výzkumu v této oblasti a jednak z praxe provádění programů v ČR. Smyslem textu je nabídnout podnět k diskusi o možnostech a podobách MPP, nikoli vytvořit jeho uniformní model. Autoři si kladou za cíl podpořit diskusi o dalším směřování a vývoji MPP u nás a současně do této diskuse přispět skutečně konkrétním a jasným návrhem. Klíčové pro diskusi o tomto návrhu je ale správné pochopení základních principů, na kterých je vystavěn. Tedy že nejde o výčet konkrétních programů, ale o návrh obecného rámce začínajícího pravidly bezpečné školy a jdoucího přes další nespécifické preventivní aktivity (dovednosti pro život) až k aktivitám (intervencím) specifickým. Důležitý přitom je aplikovaný model spirály, tedy postupného navazování dílčích částí na sebe v závislosti na věkových skupinách žáků a vazbě dílčích témat mezi sebou. Celý popis je založen na specifikaci výstupních deskriptorů: znalostí, dovedností a kompetencí. Jinými slovy, návrh umožňuje škole strukturu vyplnit libovolnými vhodně zvolenými programy v závislosti na jejich personálních, ekonomických a dalších možnostech a závazně pro ni by v tomto smyslu bylo pouze to, aby žáci na konci daného věkového období měli potřebné znalosti, dovednosti a kompetence. To zpětně posiluje roli školního metodika prevence, školního poradenského pracoviště i ředitele a respektuje individuální povahu a reálné možnosti každé školy.

Současně návrh ukazuje, že pokud škola dobře implementovala princip rámcových vzdělávacích programů, pak zvládnout navržený komplexní program v rozsahu 86 hodin (1.–9. třída ZŠ) pro ni nemůže být zásadním problémem. Průnik s vyučovými předměty (biologie, občanská nauka či rodinná výchova atd.) je tak zásadní, že předložený návrh vyžaduje jen velmi malý nárok na uvolnění potřebných hodin pro realizaci preventivních programů nad tento rámec.

**Pavlas Martanová, V. (ed.) (2012)**  
**Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů**  
**školské primární prevence rizikového chování.**  
**Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence je posouzení a formální uznání, že program odpovídá stanoveným kritériím kvality a komplexnosti. Jde o proces posouzení služby podle kritérií stanovených schválenými Standardy a udělení či neudělení certifikátu o jejich naplnění.

Standardy jsou rozsáhlým dokumentem revidovaným a přijatým ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v letech 2005 a 2008, v roce 2012 pak v rámci projektu VYNSPI (Projekt CZ.1.07/1.3.00/08.0205 ESF OP VK) rozšířeným na všechny typy rizikového chování. Standardy ve své obecné a speciální části definují základní pojmy, cílové skupiny preventivních programů a zásady efektivy primárně preventivního působení. Dále pak v podobě bodovatelných kategorií vymezují charakteristiky, které by měl kvalitní program obecně splňovat, například: dostupnost, zacílenost, respekt k právu klientů, hodnocení potřeb klienta, adekvátní personální a organizační zabezpečení programů, odpovídající materiálně – technické zázemí a další. Od roku 2012 si Standardy pokládají za cíl možnost posouzení kvality programů zaměřených na jakýkoli typ rizikového chování a ve své speciální části rozlišují tři typy přímého preventivního působení, tedy tři typy programů: programy všeobecné, selektivní a indikované školské primární prevence rizikového chování.

**Pavlas Martanová, V. (2012)**  
**Certifikační řád a metodika místního šetření pro proces certifikace**  
**dle Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů**  
**školské primární prevence rizikového chování.**  
**Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence je posouzení a formální uznání, že program odpovídá stanoveným kritériím kvality a komplexnosti. Jde o proces posouzení služby podle kritérií stanovených schválenými Standardy a udělení či neudělení certifikátu o jejich naplnění.

Tyto dva texty, certifikační řád a metodika místního šetření, upravují podmínky pro certifikaci programů školské primární prevence dle Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování z roku 2012. Vymezují základní pojmy, cíle a principy certifikace a popisují úkoly jednotlivých subjektů účastnících se celého procesu i proces samotný na různé úrovni obecnosti. Certifikační řád je základním obecným ustanovením a metodika místního šetření pak nástrojem praktické realizace procesu certifikace. Dokument obsahuje též formuláře závěrečné zprávy a protokolu z místního šetření.

**Pavlas Martanová, V. a kol. (2012)**

**Manuál certifikátora: nástroj k praktické realizaci procesu certifikace dle Certifikačního řádu a metodiky místního šetření v souladu se Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.**

Certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence je posouzení a formální uznání, že program odpovídá stanoveným kritériím kvality a komplexnosti. Jde o proces posouzení služby podle kritérií stanovených schválenými Standardy a udělení či neudělení certifikátu o jejich naplnění.

Manuál certifikátora je praktickým nástrojem, podle kterého postupuje certifikační agentura při realizaci místních šetření v zařízeních, která o certifikaci žádají. Manuál se zabývá konkrétní náplní práce certifikátorů v jednotlivých fázích certifikačního procesu a řeší též technické aspekty jejich práce. V přílohavé části lze nalézt celou řadu formulářů používaných v certifikačním procesu a při místním šetření, etický kodex certifikátora, žádost a závaznou objednávku certifikačního šetření, záznamový arch hospitace v programu specifické školské primární prevence a další.

**Charvát, M., Jurystová, L., Miovský, M. (2012)**

**Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování ve školství. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Model představuje návrh klasifikace kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování (PPRCH) ve školství. Vychází z potřeby koordinovaného vzdělávání pracovníků v PPRCH nejen u pedagogických pracovníků, ale také u všech dalších profesí vstupujících v rámci preventivních aktivit do škol, případně majících vliv na podobu těchto preventivních aktivit.

Navrhovaný model prezentuje čtyři hierarchicky seřazené stupně odbornosti preventivního pracovníka (od tzv. preventivního minima až po expertní úroveň), přičemž jednotlivé úrovně jsou odstupňovány podle náročnosti prováděných preventivních aktivit a především podle úrovně znalostí, dovedností a dalších kompetencí potřebných pro jejich realizaci. Požadavky na odbornost preventivních pracovníků jsou podstatné i z hlediska možného iatrogenního vlivu preventivních aktivit při jejich neodborném provádění. Navrhované kvalifikační předpoklady (znalosti, dovednosti a kompetence) jsou navíc v modelu jasně vymezeny a jsou ověřitelné (hodnotitelné).

Model zároveň zohledňuje existující pozice ve školství, jak je definuje zákon a prováděcí vyhlášky, a stejně tak i neformální, spontánně vzniklou strukturu složenou z odborníků, kteří se problematice primární prevence věnují v terénu. Integrovanou součástí modelu je i návrh postupu uznávání jednotlivých úrovní kvalifikačních předpokladů u pracovníků, kteří v prevenci již léta působí a prošli různými vzdělávacími aktivitami. Vzdělávání je i v tomto modelu koordinováno MŠMT a naplňováno jím pověřenými akreditovanými vzdělávacími institucemi a autorizovanými osobami. Svou celkovou koncepcí se návrh drží zásady neměnit, co je funkční, a přitom citlivě zavádět nová systémová opatření s cílem zvýšení kvality a dostupnosti funkční primární prevence ve školství.

**Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., Novák, P. (Eds.) (2010)**

**Primární prevence rizikového chování ve školství.**

**Praha: Sdružení SCAN, Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Kniha je zaměřena oblast prevence rizikového chování ve školství z hlediska základní teorie i praxe, včetně legislativních otázek. Školní prevence rizikového chování je v České republice nejvíce rozvinutou oblastí. Školy a školská zařízení umožňují realizátorům prevence snadný přístup k cílovým skupinám, v prostředí, které je pro realizaci preventivních programů bezpečné. Takto pojatá původní publikace je v oblasti školní prevence rizikového chování v České republice první svého druhu. Snahou editorů bylo ve spolupráci s autory dílčích kapitol sestavit soubor textů, které by v ucelené formě na jednom místě shrnovaly současný stav prevence rizikového chování v prostředí českého školství. Kniha obsahuje standardní údaje, které mají za cíl usnadnit čtenáři orientaci v textu (použitá literatura, použité zkratky, jmenný rejstřík, věcný rejstřík, seznam obrázků a seznam tabulek).

Publikace může sloužit jako učebnice v pregraduální výuce různých oborů (zejm. pedagogie, adiktologie, psychologie), stejně tak v rámci celoživotního vzdělávání, včetně specializačních kurzů. Jako cenný zdroj informací může sloužit začínajícím preventivním odborníkům na regionální i oblastní úrovni, koordinátorům prevence, pedagogům – školním metodikům prevence, ale i ostatním pracovníkům školy.

**Širůčková, M., Miovský, M., Skácelová, L., Gabrhelík, R. a kol. (2012)**

**Příklady dobré praxe programů školské prevence rizikového chování.**

**Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga**

Manuál obsahuje vybrané prověřené a osvědčené programy z oblasti primární prevence na třech úrovních provádění z hlediska cílové skupiny, tj. všeobecná, selektivní a indikovaná prevence. Specifikace každého programu je uvedena vždy jednotně v přehledové tabulce, která obsahuje informace: Úroveň provádění (všeobecná, selektivní a indikovaná), Oblast zaměření (nespecifická, specifická), Cílová skupina (např. předškolní děti, rodiče), Forma (např. interaktivní), Délka programu (krátko-, středně-, dlouhodobý program), Poskytovatel (kontaktní informace o realizátorovi). Popis každého programu má jednotnou, předem definovanou strukturu. Povinně obsahuje: název preventivního programu, anotaci programu, popis teoretických východisek programu, cílů programu, popis cílové skupiny, popis časové struktury, obsah programu, personální nároky, kontraindikace a omezení, způsob hodnocení efektivity programu, materiální požadavky a pomůcky, prostorové požadavky, návaznosti a vhodné kombinace, podpůrné materiály (např. Internet), přibližná cena programu, plné kontakty na realizátora. Cílem autorů je v budoucnu Manuál aktualizovat a rozšiřovat o další programy, které se v oblasti prevence rizikového chování objeví a iniciovat projekt, v jehož rámci by mohly další autorské kolektivy a organizace přidávat do manuálu své programy, které by tam mohly být sdíleny dalšími odborníky z praxe.



**Všechny publikace jsou dostupné v elektronické podobě ve formátu \*.pdf na stránkách  
Kliniky adiktologie: <http://www.adiktologie.cz>. V plné verzi jsou texty umístěny  
v kategorii „Publikace“, v sekci „Monografie“.**

V tištěné podobě byly knihy vydány v omezeném nákladu a jsou již prakticky nedostupné.

Vznik těchto publikací byl finančně podpořen projektem  
Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů  
pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni  
CZ.1.07/1.3.00/08.0205 ESF OP VK



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání  
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky  
a je spolufinancován z institucionální podpory na rozvoj výzkumné organizace, PRVOUK-P03/LF1/9.



Klinika adiktologie

**Klinika adiktologie**  
**1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze**  
**a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze**  
**Apolinářská 4, 128 00 Praha 2**  
**tel./fax: +420 224 965 035**  
**www.adiktologie.cz / info@adiktologie.cz**

Klinika adiktologie je odborné pracoviště 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. Vznikla k 1. 1. 2012 spojením Centra adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze a Oddělení pro léčbu závislosti VFN v Praze. Jde na tomto poli o zcela unikátní spojení dvou doposud samostatných pracovišť, zahrnujících jak lékařskou, tak nelékařskou část profesí, pohybujících se v tomto nově se konstituujícím oboru.

Klinika adiktologie se zaměřuje na klinický lůžkový provoz a na výuku a výzkum v adiktologii, oboru zkoumajícím rizikové prostředí užívání návykových látek a závislostní chování. Hlavní činnost kliniky je rozdělena do celkem čtyř oblastí:

- a) *klinický provoz zahrnuje 7 současných oddělení OPZ VFN v Praze:*
  - ◆ Lůžkové oddělení muži
  - ◆ Lůžkové oddělení ženy
  - ◆ Detoxifikační oddělení
  - ◆ Centrum metadonové substituce
  - ◆ Ambulance pro alkoholové závislosti
  - ◆ Ambulance pro nealkoholové závislosti
  - ◆ Centrum pro psychoterapii a rodinnou terapii
- b) *pregraduální výukové programy:*
  - ◆ výuka studentů medicíny a stomatology v oboru adiktologie včetně širšího rámce oboru psychiatrie
  - ◆ pregraduální výuka v bakalářském oboru adiktologie (prezenční a kombinovaná forma výuky v českém jazyce)
  - ◆ pregraduální výuka v magisterském oboru adiktologie (prezenční a kombinovaná forma výuky v českém jazyce)
- c) *vědeckovýzkumná činnost a postgraduální výuka v oboru adiktologie (ve fázi akreditace), včetně zahraniční spolupráce v této oblasti; dnes existují čtyři centra:*
  - ◆ Centrum primární prevence užívání návykových látek a souvisejícího rizikového chování
  - ◆ Centrum pro teorii a praxi diagnostiky, terapie a rehabilitace poruch a onemocnění spojených s užíváním návykových látek
  - ◆ Centrum pro teorii a praxi intervencí „harm reduction“ a „risk reduction“
  - ◆ Centrum pro teorii a praxi trestněprávních a kriminologických souvislostí s užíváním návykových látek
- d) *celoživotní vzdělávání a rozvojové projekty v oboru adiktologie*

Kliniku adiktologie tvoří tým odborníků v oboru adiktologie, psychologie, psychiatrie, práva, epidemiologie, sociální práce, ekonomie, kriminologie a speciální pedagogiky, kteří mají zkušenosti s léčbou závislosti, domácím i mezinárodním výzkumem, rozvojovými projekty a vysokoškolskou výukou.

**Zajímá tě role návykových látek ve společnosti a programy protidrogové politiky, které ji ovlivňují?  
Chceš být adiktologem, tedy odborníkem na závislosti, který rozumí základům práva, sociologie,  
sociální práce, psychologie a zdravotní vědy?**

**Máš chuť během studia a po něm pracovat s lidmi, kteří se chovají rizikově,  
a motivovat je ke změně?**

**Odpověď je bakalářské studium adiktologie!**

[www.adiktologie.cz/studium](http://www.adiktologie.cz/studium)

Najdi si studium adiktologie na Facebooku!

## **BAKALÁŘSKÉ STUDIUM ADIKTOLOGIE**

- zajímavý nelékařský zdravotnický obor na 1. LF UK v prezenční a kombinované formě
  - mezioborové vzdělání s kvalifikací pro samostatnou práci ve zdravotnictví
    - pestré studium vyučované předními odborníky v oboru adiktologie
      - studium v prezenční nebo v distanční podobě při zaměstnání
      - možnost pokračovat v magisterském stupni studia

**O studiu:** Bakalářské studium adiktologie je rozvrženo do 3 let studia. V prvním roce je kladen důraz především na osvojení znalostí v základních medicínských oborech, jež jsou doplněny o úvod do studia adiktologie. Od druhého ročníku se studium soustředí na odborné adiktologické předměty s mezioborovým přesahem do oblasti psychologie, sociální práce, sociologie, práva nebo kriminologie. Závěr studia je zaměřen na praktickou přípravu, která zahrnuje zvládnutí základních poradenských a terapeutických dovedností. Studium je zakončeno státní závěrečnou zkouškou a obhájením odborné práce na aktuální adiktologické téma v České republice. Studenti oboru adiktologie mají možnost strávit část studia na zahraničních partnerských univerzitách a také dále pokračovat v navazujícím magisterském studiu adiktologie na 1. LF UK. Bakalářský program adiktologie je možné studovat také v kombinované podobě, což umožňuje doplnit si odborné VŠ vzdělání při zaměstnání.

**Uplatnění absolventů:** Absolventi oboru adiktologie se uplatňují zejména jako pracovníci preventivních programů užívání návykových látek a pracovníci služeb pro uživatele drog (zdravotnických i nezdravotnických, státních i nestátních), a dále jako pracovníci veřejné správy koordinující systém péče pro uživatele drog a prevence rizikového chování. Osvojené znalosti a dovednosti mohou uplatnit v širokém spektru multidisciplinárních týmů, jež se zabývají řešením problémů spojených s užíváním návykových látek v různých pracovních prostředích – např. nízkoprahové zařízení pro uživatele drog, terapeutická komunita, zařízení sociálních služeb nebo speciálního školství, vězeňská služba, policie či soukromý sektor. Profese adiktologa je zařazena mezi nelékařská zdravotnická povolání, a to novelou zákona č. 96/2004 Sb., adiktolog tak může provádět samostatnou práci ve zdravotnictví.

**Požadavky na uchazeče:** Studium je vhodné pro všechny, kdo se zajímají o interdisciplinární obor adiktologie nebo v něm pracují a kdo dokončili úplné středoškolské vzdělání s maturitou. Příjímácí řízení se skládá ze dvou částí, písemné a ústní zkoušky, jež mají povinnou a dobrovolnou část. Uchazeč bude ke studiu přijat, pokud úspěšně zvládne obě jejich povinné části zaměřené na znalosti v oboru adiktologie, biologie, chemie a fyziky v rozsahu dostupných modelových otázek. V dobrovolné části uchazeč dokládá svou motivaci ke studiu odbornou praxí nebo písemnou prací v oboru adiktologie.

Termín pro zaslání přihlášek k přijímacímu řízení je 28. únor daného roku. Zájemci o studium musí ve stanoveném termínu zaslat vyplněnou přihlášku k přijímacímu řízení (ke stažení na <http://is.cuni.cz/studium>), potvrzení od praktického lékaře a potvrzení o zaplacení poplatku za úkony spojené s přijímacím řízením a úspěšně složit přijímací zkoušky.

Zajímá tě problematika veřejného a duševního zdraví v kontextu dalších oborů, jako je právo, sociologie, sociální práce, psychologie nebo ekonomie?

Baví tě výzkum v oblasti společenských věd a zajímá tě jeho využití v praktické protidrogové politice? Chceš se podílet na obrazu návykových látek ve společnosti, programech pro jejich uživatele a na koordinaci těchto programů?

**Odpověď je magisterské studium adiktologie!**

[www.adiktologie.cz/studium](http://www.adiktologie.cz/studium)

Najdi si adiktologii na Facebooku!

## MAGISTERSKÉ STUDIUM ADIKTOLOGIE

- navazující magisterský obor na 1. lékařské fakultě UK v prezenční a kombinované formě
- mezioborové vzdělání s kvalifikací pro samostatnou práci ve zdravotnictví
- pestré studium vyučované předními odborníky v oboru adiktologie

**O studiu:** Navazující magisterské studium adiktologie je rozvrženo do 2 let studia. Studium absolventy vybaví teoretickými poznatky a praktickými dovednostmi z oblasti prevence a léčby závislosti a protidrogové politiky. Program současně rozvíjí dvě samostatné studijní linie představované koncepty duševního zdraví (mental health) a veřejného zdraví (public health). Do studijního programu jsou zařazeny dvě odborné stáže. Velký důraz je kladen na položení základů vědeckovýzkumné práce. Studijní program adiktologie vychází z rozvíjeného moderního mezioborového přístupu, který nenabízí žádný z doposud existujících studijních oborů a o který je v praxi stále větší zájem. Absolventi jsou vybaveni pro další pokračování v doktorském studijním programu.

**Uplatnění absolventů:** Absolventi magisterského oboru adiktologie se uplatní v oblasti preventivních programů užívání návykových látek, ve službách pro uživatele drog (zdravotnických i nezdravotnických, státních i nestátních), v oblasti výzkumu a vzdělávání, ve veřejné správě koordinující systém péče o uživatele drog a prevence rizikového chování nebo v oblasti vymáhání práva (policie, vězeňská služba), a to zejména na manažerských a koordinačních pozicích. Kombinace hlavních pilířů studia vytváří unikátní studijní profil, splňující jak nároky spojené s dovednostmi v oboru adiktologie a všech jeho aplikačních oblastech, tak možnost uplatnit se mimo oblast zdravotnictví všude tam, kde je po aplikaci konceptů duševního zdraví a veřejného zdraví v posledních letech stále silnější poptávka (školství, speciální školství, sociální péče, rozvoj preventivních strategií a programů, soukromý sektor atd.). Profese adiktologa je zařazena mezi nelékařská zdravotnická povolání, a to novelou zákona č. 96/2004 Sb., adiktolog tak může provádět samostatnou práci ve zdravotnictví. Tato kvalifikace je podmíněna absolvováním bakalářského studijního programu adiktologie nebo splněním kvalifikačního kurzu.

**Požadavky na uchazeče:** Studium je vhodné pro absolventy VŠ bakalářských studijních programů, včetně studijního programu Adiktologie. Absolventi jiných oborů než bakalářského studijního programu Adiktologie mají možnost doplnit si znalosti a dovednosti z oboru adiktologie v rámci kvalifikačního kurzu akreditovaného u Ministerstva zdravotnictví ČR, který je zároveň podmínkou pro získání kvalifikace adiktologa (a tím pádem samostatnou práci ve zdravotnických službách). Přijímací řízení k magisterskému studiu adiktologie se skládá ze znalostního testu v oboru adiktologie v rozsahu, který odpovídá náplni bakalářského programu adiktologie. Přijímací zkoušky probíhají v písemné a následně ústní formě. V ústní části přijímacího řízení je kromě výsledků písemného testu zohledněno také vypracování odborné práce v oboru adiktologie nebo doložená praxe v oboru adiktologie.

Termín pro zaslání přihlášek k přijímacímu řízení je 28. únor daného roku. Zájemci o studium musí ve stanoveném termínu zaslat vyplněnou přihlášku k přijímacímu řízení (ke stažení na <http://is.cuni.cz/studium>), potvrzení od praktického lékaře a potvrzení o zaplacení poplatku za úkony spojené s přijímacím řízením a úspěšně složit přijímací zkoušky.

**Chcete realizovat špičkový výzkum v oblasti veřejného a duševního zdraví v kontextu dalších oborů, jako je právo, sociologie, sociální práce, psychologie nebo ekonomie?  
Zajímá vás výzkumná práce zaměřená na klinické faktory úspěšné léčby závislosti?  
Máte zájem připravovat svou výzkumnou práci podklady pro dynamicky se rozvíjející politiku v oblasti minimalizace rizikového prostředí užívání návykových látek?**

**Odpověď je doktorské studium adiktologie!**

[www.adiktologie.cz](http://www.adiktologie.cz)

## **DOKTORSKÉ STUDIUM ADIKTOLOGIE**

- čtyřleté doktorské studium na 1. lékařské fakultě UK v Praze
  - v prezenční a v kombinované formě
- transdisciplinární výukový a výzkumný program vedený předními odborníky v oboru adiktologie
  - program zaměřený na zajímavá výzkumná a klinická témata s přesahem do oblasti veřejného a duševního zdraví

**O studiu:** Doktorský studijní program adiktologie je rozvržen do 4 let studia. Program vede studenty k osvojení schopností a dovedností nezbytných k analýze různých faktorů rizikového prostředí pro škodlivé užívání návykových látek a pro závislostní chování. Jádrem programu je klinický výzkum a praxe, zaměřené na oblast duševního zdraví a dále potom výzkum v oblasti veřejného zdraví, jejichž výstupy představují podklady pro na důkazech založené rozhodování ve zdravotní politice v souvislosti s užíváním návykových látek. Jádrem programu je metodologické vedení k transdisciplinárnímu výzkumu v oboru adiktologie a kombinace kvantitativních a kvalitativních výzkumných metod, které jsou v oboru adiktologie sjednoceny do komplexního epistemologického rámce.

**Uplatnění absolventů:** Kombinace tří pilířů studia (expertiza v rizikovém prostředí, klinická excelence a veřejnozdravotní analýza) si klade za cíl poskytnout absolventům programu odborné kompetence pro transdisciplinární adiktologický výzkum aplikovaný mj. na oblast klinického hodnocení efektivity veřejnozdravotních politik. Díky tomu budou absolventi programu dobře připraveni na potřeby praxe v oboru vědy a výzkumu, stejně jako na expertní pozice ve veřejném i v soukromém sektoru. Jejich transdisciplinární východiska jim umožní spolupracovat s kolegy z celé řady disciplín, komunikovat výsledky svého výzkumu manažerům a decision-makerům na meziresortní úrovni, a ujímat se např. vedoucích pozic na vysokém stupni odbornosti a/nebo se profilovat jako vědeckovýzkumní pracovníci na tuzemských či zahraničních univerzitách.

**Požadavky na uchazeče:** Studium je vhodné pro absolventy VŠ magisterských studijních programů ze souvisejících studijních oborů (medicína, zdravotnické obory, psychologie aj., včetně studijního programu Adiktologie). Ústní přijímací pohovor následně prověří: (i) motivaci ke studiu; (ii) znalosti z oboru adiktologie, (iii) fundamentální znalosti z metodologie, z oborů biologie člověka a společenských věd; dále (iv) uchazeč představí projekt své disertační práce v anglickém jazyce, v anglickém jazyce reaguje na případné dotazy; před podáním je vhodné zamýšlený projekt konzultovat s možným školitelem či konzultantem; projekt by měl být tematicky v souladu se zaměřením výzkumné činnosti pracoviště (Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze) či partnera studijního programu (Psychologický ústav AV ČR). Projekt odevzdává v české a anglické verzi (každá jazyková verze v rozsahu min. 4 normostran). Výhodou při přijímacím řízení je vlastní doložená praxe v oboru (např. člen řešitelského výzkumného týmu, dobrovolnická pomoc, stáž v zařízení atd.).

Termín pro zaslání přihlášek k přijímacímu řízení je 28. únor daného roku. Zájemci o studium musí ve stanoveném termínu zaslat vyplněnou přihlášku k přijímacímu řízení (ke stažení na <http://is.cuni.cz/studium>), potvrzení od praktického lékaře a potvrzení o zaplacení poplatku za úkony spojené s přijímacím řízením a úspěšně složit přijímací zkoušky.

Konference

# **PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ (PPRCH)**

Od roku 2004 se každoročně na podzim koná konference  
**Primární prevence rizikového chování,**  
na které se pravidelně schází více než 300 odborníků  
z oblasti prevence rizikového chování.

Konferenci organizuje:

**Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze  
a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze**

ve spolupráci s hlavními partnery:

**Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR  
Hlavní město Praha  
Katedra psychologie PedF, Univerzita Karlova v Praze**

Během každé konference je vedle hlavního tématu věnován prostor  
tematickým blokům z oblasti rizikového chování:

- agrese a šikana
- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě
  - poruchy příjmu potravy
  - rasismus a xenofobie
  - negativní působení sekt
  - sexuální rizikové chování
- závislostní chování (adiktologie)
- systémový přístup v primární prevenci

Na konferenci zaznívají **jak příspěvky teoretické, koncepční, tak praktické,  
vycházející ze zkušeností a podmínek v České republice**  
(kazuistiky, příklady dobré praxe).

Bližší informace o konferenci lze nalézt zde:

[www.pprch.cz](http://www.pprch.cz)



V „Příručce učitele“, která propojuje trestní, přestupkové, rodinné, sociální a školské právo je podán srozumitelný a přesný obraz o postavení dítěte a žáka v zorném úhlu celého právního systému. Autorka upozorňuje na fakt, že jejím cílem nebylo zpracovat zaručeně fungující postupy pro řešení rizikového chování žáků, ale nabízí pohled z trestně právního hlediska a poukazuje i na důsledky neřešení rizikových situací. Každý prezentovaný případ je autorkou posuzován s ohledem na platnou legislativu. Za důležité považují i její upozornění na to, že zákony jsou vždy nadřazeny všem doporučením a metodikám.

*PhDr. Lenka Skácelová,  
vedoucí Pedagogicko-psychologické poradny Brno,  
metodik města Brna pro prevenci  
rizikových forem chování na školách*

„Rizikové chování dětí a jeho právní dopady (příručka učitele)“ je přínosem nejen pro pedagogy, kteří se chtějí v této oblasti vzdělávat a zdokonalovat, ale jistě i pro preventisty, kteří působí na školách a dnes a denně se dostávají do situací, kdy konzultují s pedagogy různé projevy rizikového chování a společně hledají postup řešení. Tato práce je velkým přínosem v oblasti prevence a práva.

*Mgr. Helena Fialová,  
vedoucí Centra primární prevence  
MAGDALÉNA, o. p. s.*

KLINIKA ADIKTOLOGIE 1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA  
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE  
A VŠEOBECNÁ FAKULTNÍ NEMOCNICE V PRAZE  
[WWW.ADIKTOLOGIE.CZ](http://WWW.ADIKTOLOGIE.CZ)

ISBN 978-80-87258-59-0



NEPRODEJNÉ



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání  
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ